

РЕПУБЛИКА СРПСКА
Агенција за осигурање Републике Српске
Бања Лука

REPUBLIC OF SRPSKA
The Insurance Agency of Republic of Srpska
Banja Luka

Бана Милосављевића 8/II
e-mail azors.kabinet@blic.net; www.azors.rs.ba
тел/факс: +387 51 228-910, 228-920

St. Bana Milosavljevića 8/II
e-mail: azors.kabinet@blic.net; www.azors.rs.ba
phone/fax: +387 51 228-910, 228-920

ИЗВЈЕШТАЈ
о стању у сектору осигурања
Републике Српске
за период од 01.01.2009. до 31.12.2009. године

Бања Лука, јуни 2010. године

С А Д Р Ж А Ј

УВОД.....	2
1. ЗАКОНОДАВНИ ОКВИР ЗА ТРЖИШТЕ ОСИГУРАЊА У РЕПУБЛИЦИ СРПСКОЈ....	4
2. УЧЕСНИЦИ НА ТРЖИШТУ ОСИГУРАЊА	6
2.1. Друштва за осигурање	6
2.1.1. Власничка структура.....	7
2.1.2. Људски ресурси	7
2.2. Посредници у осигурању.....	8
2.3. Заштитни фонд Републике Српске	9
2.4. Омбудсман у осигурању- заштита потрошача	11
3. ПОРТФЕЉ ОСИГУРАЊА	11
3.1. Обрачуната премија	11
3.2. Структура премије.....	15
3.3. Тржишно учешће.....	17
4. РЈЕШАВАЊЕ ОДШТЕТНИХ ЗАХТЈЕВА.....	19
4.1. Животно осигурање	19
4.2. Неживотно осигурање.....	19
5. БИЛАНСНА СТРУКТУРА.....	22
5.1. Биланс стања.....	22
5.2. Биланс успјеха	31
6. ПОКАЗАТЕЉИ ПОСЛОВАЊА	34
ЗАКЉУЧАК.....	37

УВОД

Полазећи од достављених финансијских извјештаја друштава за осигурање за 2009. годину, извјештаја о извршеној ревизији финансијских извјештаја друштава, актуарских мишљења, прикупљених статистичких и других података иведеног надзора над пословањем друштава за осигурање, а у складу са чланом 9. Закона о друштвима за осигурање („Службени гласник РС“ број: 17/05), припремљен је Извјештај о стању сектора осигурања у Републици Српској за 2009. годину.

Тржиште осигурања у Републици Српској функционише у складу са новим законским оквиром од 2006. године. Позитивни ефекти примјене закона из области осигурања, подзаконских прописа и мјера надзора које је предузела Агенције за осигурање Републике Српске (у даљем тексту: Агенција) видљиви су кроз више квалитативних и квантитативних показатеља, презентованих у овом Извјештају. Треба имати у виду да су проблеми у функционисању тржишта осигурања и пословању друштава за осигурање вишеструки, узроци сложени, а мјере за њихово рјешавање понекад и изван надлежности Агенције.

На основу извршене анализе за 2009. годину се може констатовати слиједеће:

- настављен је процес доградње законске регулативе на основу искустава у досадашњој примјени, а с циљем усклађивања са ЕУ директивама и другим међународним стандардима,
- заокружен је регулаторни оквир из области добровољног пензијског осигурања (у сегменту аката који доноси Агенција),
- тржиште је показало краткорочну отпорност на рецесијске утицаје и није дошло до смањења обима премије,
- повећана је капитална адекватност на нивоу сектора и висина техничких резерви,
- предузете су бројне и разноврсне надзорне мјере, како како бе се сектор дугорочно стабилизовао, а поједина друштва за осигурање финансијски санирала,
- дјеловањем Канцеларије Омбудсмана постигнут је виши степен заштите и едукације потрошача и корисника услуга осигурања.

У међународним компарацијама, као и у односу на остале сегменте финансијског сектора, осигурање у Републици Српској није значајније промијенило своју досадашњу позицију. Слиједеће табела показује структуру активе финансијског сектора РС:

Дијелови сектора финансијских услуга (финансијске институције)	2006.		2007.		2008.		2009.		Индекс раста активе 09/08
	Актива	Удио	Актива	Удио	Актива	Удио	Актива	Удио	
	(у мил. КМ)	(%)	(у мил. КМ)	(%)	(у мил. КМ)	(%)	(у мил. КМ)	(%)	
Банке	3.190	75,65	5.379	84,22	5.749	88,5	5.381	86,57	93,60
Затворени инвестициони фондови	734	17,41	566	8,86	218	3,36	287	4,61	131,65
Осигуравајућа друштва	159	3,77	190	2,97	212	3,26	226	3,64	106,60
Микрокредитне организације	134	3,18	252	3,95	311	4,79	317	5,10	101,93
Лизинг друштва	0	0	0	0	6	0,09	5	0,08	83,33
Укупно за сектор	4.217	100	6.387	100	6.496	100	6.216	100	95,86

Извор: Агенција за банкарство РС, Бањалучка берза, Агенција за осигурање РС

У изразито банкоцентричном финансијском сектору Републике Српске, небанкарске финансијске институције управљају са свега 13,5% активе. Учешће сектора осигурања у активи финансијског сектора, у периоду 2006. до 2009. године, не показује значајније осцилације, али забрињава чињеница да се ефекти свјетске економске кризе у наредном периоду могу директније одразити и на пословање овог сектора. Стање у другим транзицијским земљама, а нарочито у земљама из региона, је слично, при чему су поједина тржишта већ у 2009. години доживјела пад премије и активе.

У 2009. години 11 друштава за осигурање, која имају сједиште у Републици Српској, остварило је обрачунату премију од 119,9 милиона КМ. Укупна актива сектора осигурања износила је на дан 31.12.2009. године 226 милиона КМ. Са нето добитком у укупном износу од 10,08 милиона КМ је пословало 9 друштава за осигурање, а губитак од 7,6 милиона КМ исказала су 2 друштва. У овој дјелатности било је запослено 927 радника.

1. ЗАКОНОДАВНИ ОКВИР ЗА ТРЖИШТЕ ОСИГУРАЊА У РЕПУБЛИЦИ СРПСКОЈ

Друштва за осигурање у Републици Српској у свом пословању примјењују више различитих системских прописа, што представља основни законодавни оквир, како за њихово функционисање, тако и за провођење надзора.

Основни законодавни оквир за тржиште осигурања успостављен је 2005. године и обухвата слиједеће:

1. Закон о друштвима за осигурање („Службени гласник РС“ број: 17/05, измјене 01/06 и 64/06),
2. Закон о осигурању од одговорности за моторна возила и осталим обавезним осигурањима од одговорности („Службени гласник РС“ број: 17/05, измјене 64/06 и 12/09),
3. Закон о посредовању у осигурању („Службени гласник РС“ број: 17/05, измјене 64/06 и 106/09).

Како су усвајањем ових закона у 2005. години само дјелимично имплементиране ЕУ директиве за дјелатност осигурања, а из због чињенице да је у међувремену дошло и до промјена и доношења нових ЕУ директива, у 2009. години усвојене су значајне измјене и допуне Закона о осигурању од одговорности за моторна возила и осталим обавезним осигурањима од одговорности и Закона о посредовању у осигурању.

За наставак реформе у оквиру овог сектора од посебног значаја су измјене и допуне Закона о друштвима за осигурање, које су због комплекснијих припремних радњи и анализа стања, упућене у скупштинску процедуру тек крајем 2009. године.

Поред наведеног пакета закона, основни законодавни оквир тржишта осигурања, чини и Закон о добровољним пензијским фондовима и пензијским плановима, који је усвојен у 2009. години, по коме је надлежност за регулативу и надзор у овој области дата Агенцији. Регулаторни оквир области добровољног пензијског осигурања чине и подзаконски пропис, које је у складу са својим овлашћењима донијела Агенција, а којим је детаљније прописано пословање добровољних пензијских фондова.

На основу Закона о друштвима за осигурање формирана је Агенција у складу са међународним стандардима финансијске супервизије. Успостављањем независне, надзорне, стручне и регулаторне институције, створене су претпоставке да Агенција кроз своја овлашћења даље проширује регулаторну основу, потребну за ефикасно функционисање сектора у складу са ЕУ директивама.

Надзор финансијских услуга осигурања, који у складу са својим законским овлашћењима врши Агенција, је специфичан и прилагођен правилима осигуравајуће струке, па се као такав сматра примарним надзором у осигурању. Међутим, због укупног корпоративног и финансијског статуса друштава за осигурање овај надзор се употпуњује и осталим аспектима надзора у РС, који врше друге надзорне институције.

Новим законским оквиром, који је детаљније разрађен кроз бројне подзаконске акте Агенције, уведени су међународно признати стандарди и правила пословања друштава за осигурање, а што се прије свега се односи на капиталну адекватност, солвентност и ликвидност, обрачун и покриће техничких резерви, заштиту потрошача исл. Прописани су минимални стандарди рачуноводствене и актуарске ревизије у дјелатности осигурања, као и садржаји ревизорских и актуарских извјештаја. Примјена принципа управљања ризицима у осигурању у наредном периоду, што се уводи кроз предложене измјене и допуне Закона о друштвима за осигурање, требала би довести до бољег уређења и ефикаснијег надзора тржишта осигурања.

Поред тога, Законом о друштвима за осигурање успостављени су механизми за сарадњу Агенције за осигурање Републике Српске са Агенцијом за осигурање Федерације БиХ.

Уз основне законе, којима је регулисано тржиште осигурања, цјеловит законодавни оквир ове области чине и други системски закони, а то су:

1. Закон о привредним друштвима („Службени гласник РС“ број: 127/08),
2. Закон о рачуноводству и ревизији („Службени гласник РС“ број: 36/09),
3. Закон о тржишту хартија од вриједности („Службени гласник РС“ број: 92/06),
4. Закон о облигационим односима („Службени лист СФРЈ“ број: 29/78, 39/85, 45/89, 57/89, „Службени гласник РС“ број: 17/93, 03/96, 39/03, 74/04),
5. Закон о Агенцији за осигурање у БиХ („Службени гласник БиХ“ број: 12/04).

Будући да је корпоративни статус друштава за осигурање одређен превасходно као отворено акционарско друштво (други облик је друштво за узајамно осигурање), Закон о привредним друштвима и Закон о тржишту хартија од вриједности примјењују се као општи прописи по којима се уређује корпоративно-финансијски статус ових субјеката, осим у дијелу у којем је Закон о друштвима за осигурање прописао посебна правила.

Од великог је значаја примјена међународних рачуноводствених стандарда, који су на основу закона из области рачуноводства уведени у обавезну примјену. Ради примјене директива ЕУ, које у оквиру IFRS стандарда важе за сектор осигурања, нужна је сарадња Агенције са Министарством финансија и Савезом рачуновођа и ревизора РС. Министарство финансија је у 2009. години донијело прописе који регулишу финансијско извјештавање друштава за осигурање и то:

- Правилник о садржини и форми финансијских извјештаја друштава за осигурање,
- Правилник о контном оквиру и садржини рачуна у контном оквиру друштава за осигурање.

Законом о облигационим односима прописане су опште одредбе уговора о осигурању, као именованог уговора. Овим Законом нису прописане посебне одредбе о модалитетима односно врстама уговора о осигурању карактеристичне за поједине класификоване послове осигурања, што у даљим токовима реформе сектора осигурања треба учинити. За сада су у примјени услови осигурања које свако друштво за осигурање треба да усвоји за послове осигурања за које се регистровало.

Законом о Агенцији за осигурање БиХ, на нивоу Босне и Херцеговине, формирана је државна Агенција као координациона, са специфичним надлежностима, у односу на коју Агенција за осигурање РС има одређене обавезе и права. На основу сарадње са ентитетским агенцијама обезбјеђује се да ова Агенција испуњава задатке представљања сектора осигурања БиХ према иностранству, сакупљања и обраде статистичких података за осигурање у БиХ, као и обављање других послова за које је надлежна.

2. УЧЕСНИЦИ НА ТРЖИШТУ ОСИГУРАЊА

2.1. Друштва за осигурање

На тржишту осигурања Републике Српске је у 2009. години пословало 11 друштава за осигурање, која су према дјелатности осигурања, сједишту и већинском власништву над основним капиталом, представљена у наредној табели:

Табела број 1: Друштва за осигурање

Р.бр.	НАЗИВ ДРУШТВА	СЈЕДИШТЕ	ВЕЋИНСКО ВЛАСНИШТВО
НЕЖИВОТНО ОСИГУРАЊЕ			
1.	Бобар осигурање а.д.	Бијељина	домаће
2.	д.д. Брчко-гас осигурање	Брчко	домаће
3.	Дрина осигурање а.д.	Милићи	домаће
4.	Крајина осигурање а.д.	Бања Лука	домаће
5.	Микрофин осигурање а.д.	Бања Лука	домаће
6.	Нешковић осигурање а.д.	Бијељина	домаће
7.	Осигурање Аура а.д.	Бања Лука	домаће
8.	Триглав Крајина Копаоник а.д.о.	Бања Лука	страно
КОМПОЗИТНА ДРУШТВА (ЖИВОТНО И НЕЖИВОТНО ОСИГУРАЊЕ)			
9.	Јахорина осигурање а.д.	Пале	страно
10.	Косиг Дунав осигурање а.д.	Бања Лука	страно
ЖИВОТНО ОСИГУРАЊЕ			
11.	Grawe осигурање а.д.	Бања Лука	страно

Извор: Централни регистар ХОВ

Од 11 друштава за осигурање, са сједиштем у Републици Српској, 8 је обављало дјелатност неживотног осигурања, 1 друштво је регистровано само за животно осигурање, а 2 друштва су композитна, али су у 2009. години обављала искључиво дјелатност неживотног осигурања.

Процес успостављања јединственог економског простора БиХ у сегменту осигурања настављен је и у 2009. години. Са стањем на дан 31.12.2009. године на подручју РС послује и 8 филијала друштва за осигурање из ФБиХ, а 5 друштва из РС је

добило дозволу за филијале у ФБиХ, чиме се обезбјеђује функционисање јединственог економског простора БиХ у дјелатности осигурања.

Ни у овом извјештајном периоду, као ни у претходним годинама, у Републици Српској није било регистровано ниједно друштво за обављање послова реосигурања.

2.1.1. Власничка структура

Према структури власништва над основним капиталом, у 2009. години 7 друштава је било у већинском домаћем власништву, док су 4 друштва за осигурање била у већинском иностраном власништву. Удио страног капитала у укупном капиталу свих друштава за осигурање је износио 26,52%. Посматрано са становишта повезаности структуре власништва и дјелатности осигурања, страни капитал је већински у свим друштвима која обављају животно осигурање и композитним друштвима (која имају дозволу за обављање животног и неживотног осигурањем), те једним друштвом регистрованим за послове неживотног осигурања. Посматрано по домицилним државама већинских иностраних власника, два друштва су у већинском власништву правних и/или физичких лица из Аустрије, док је по једно друштво у већинском власништву лица из Словеније и Србије.

Државно власништво над основним капиталом, према Извјештају Централног регистра хартија од вриједности-књизи акционара, постоји само у Крајина осигурању а.д., и то у проценту од 70,45%. У осталим друштвима нема државног власништва у структури капитала, али у Јахорина осигурању а.д. је евидентирана државна имовина (грађевински објекти) коју ово друштво користи, а што је књижено у ванбилансној евиденцији друштва.

Табела број 2: Власничка структура у друштвима за осигурање

Власништво	Број друштава за осигурање	Учешће у укупном капиталу	Учешће у укупној активи	Учешће у бруто фактурисаној премији
Већинско домаће приватно власништво	6	63,80%	49,05%	45,98%
Већинско домаће државно власништво	1	9,68%	9,12%	6,15%
Већинско страног власништво	4	26,52%	46,46%	47,87%
Укупно	11	100%	100%	100%

Извор: Извјештаји друштава и Централни регистар ХОВ

2.1.2. Људски ресурси

На дан 31.12.2009. године у осигуравајућим друштвима у Републици Српској било је укупно запослено 927 радника. У последње три године је на тржишту осигурања присутна тенденција раста броја запослених. Број и квалификациона структура запослених са упоредним показатељима за 2007, 2008. и 2009. годину представљени су у наредној табели:

Табела број 3: Број и квалификациона структура запослених у друштвима за осигурање

КВАЛИФИКАЦИЈА	Стање на дан 31.12.2007.		Стање на дан 31.12.2008.		Стање на дан 31.12.2009.		ИНДЕКС 2009/08
	број	%	број	%	број	%	
НК			2	0,22	3	0,32	150,00
ПК			1	0,11	1	0,11	100,00
НС	14	1,61	9	0,97	6	0,65	66,67
КВ	52	5,97	52	5,61	53	5,72	101,92
ССС	441	50,63	449	48,44	486	52,43	108,24
ВКВ	7	0,80	15	1,62	15	1,62	100,00
ВШС	114	13,09	102	11,00	103	11,11	100,98
ВСС	177	20,32	227	24,49	242	26,11	106,61
МР	9	1,03	11	1,19	14	1,51	127,27
ДР	2	0,23	3	0,32	4	0,43	133,33
УКУПНО	816	100	871	100	927	100	106,43

Извор: Извјештаји друштава

За разлику од других сегмената финансијског система, број запослених је у односу на претходну годину повећан за 56 нових радника или 6,43%. Поред тога, запослено је још 68 лица, и то у филијалама друштава за осигурање из ФБиХ, која су добила дозволу за рад у Републици Српској.

Из презентованих података је видљиво континуирано квалитативно побољшање структуре запослених, у правцу повећања учешћа кадрова са високим образовањем.

Од посебног значаја је даље развијање актуарске и функције интерне ревизије у друштвима за осигурање, што се уводи као обавеза кроз нови Приједлог измјена и допуна закона о друштвима за осигурање.

На дан 31.12.2009. године у Регистар овлашћених актуара код Агенције било је уписано 12 лица. Почетком 2009. године је истекао прелазни период у којем је Агенција признавала овлашћења иностраним актуарима (10 лица), што значи да се сектор осигурања у овој области сада у потпуности ослања на домаће кадровске ресурсе. Због тога је битно обезбиједити њихову континуирану едукацију и јачање улоге Удружења актуара Републике Српске.

2.2. Посредници у осигурању

У 2009. години су настављене активности на даљем уређењу области посредовања у осигурању, како на подручју регулативе, тако и на развоју надзора над посредницима. Закључно са 31.12.2009. године у Регистар посредника у осигурању код Агенције уписано је укупно 163 заступника- физичка лица и 10 друштава за заступање.

Исто тако у току 2009. године Агенција је издала 3 дозволе друштвима за заступање из ФБиХ за отварање филијале.

Након измјена подзаконских аката у октобру 2007. године, друштва за осигурање могу да обављају дјелатности осигурања само преко посредника у осигурању који су регистровани, тј. лиценцирани у складу са Законом о посредовању у осигурању, што значајно доприноси уређењу тржишта осигурања.

Измјенама Закона о посредовању у осигурању омогућено је да банке и Поште РС обављају дјелатност посредовања, што је уобичајено на другим тржиштима и требало би да динамизира и побољша квалитет тржишта у смислу канала дистрибуције. Поред наведеног, измјенама Закона о посредовању Агенцији су дата додатна овлашћења за наставак системског уређења тржишта осигурања, а нарочито тржишта осигурања од аутоодговорности. У складу са наведеним, а у циљу уређења послова заступања у осигурања, Агенција је прописала минималан садржај уговора о заступању и обрачуну провизије заступника у осигурању.

2.3. Заштитни фонд Републике Српске

Заштитни фонд Републике Српске је успостављен Законом о обавезном осигурању за моторна возила и осталим обавезним осигурањима од одговорности, као посебно правно лице. Надлежност Фонда је да покрива штете које претрпе жртве саобраћајних незгода, које не могу бити надокнађене системом обавезног осигурања од аутоодговорности (ако је лице које је одговорно за незгоду непознато и ако је незгоду проузроковало неосигурано возило), као и штете када је против друштва за осигурање из РС покренут поступак посебне ликвидације због стечаја или одузимања дозволе.

Сва друштва за осигурање, која обављају осигурање од аутоодговорности су по Закону чланови Заштитног фонда и имају обавезу уплате доприноса Фонду, сразмјерно оствареној премији од осигурања од аутоодговорности.

Укупно остварени приходи Заштитног фонда у 2009. години су износили 1.957.288 КМ, од чега се 1.662.285 КМ односи на приходе од доприноса чланова Заштитног фонда, 147.257 КМ је приход од регресних потраживања, а остали приходи (приходи од укидања резервисања) су износили 143.530 КМ. Остварени укупни приходи су већи за 1,16% у поређењу са истим периодом претходне године, што је резултат: доприноса нових чланова (филијала друштава из ФБиХ), наплате неизмирених доприноса из ранијих година, те појачане активности на наплати регресних потраживања.

Овакве тенденције у динамици наплате и обиму прихода Заштитног фонда омогућиле су уредније сервисирање обавеза према оштећеним лицима.

У наредној табели се даје преглед рјешавања и исплате одштетних захтјева у 2008. и 2009. години, а које се односе на штете на лицима или имовини у саобраћајним незгодама, из надлежности Заштитног фонда

Просјечна вриједност исплаћеног одштетног захтјева у 2009. години у редовном поступку износила је 3.216 КМ, а просјечна вриједност одштетног захтјева у судском поступку је 12.256 КМ.

Табела број 4: Одштетни захтјеви према Заштитном фонду

Одштетни захтјеви	Пријављено		Пренесено из претходног периода		Укупан број захтјева		Одбијено		Обрађено без одбијених		Исплаћено			
	2008.	2009.	2008.	2009.	2008.	2009.	2008.	2009.	2008.	2009.	број	износ	број	износ
											2008.		2009.	
Редовни поступак	386	389	106	94	492	483	156	127	242	276	235	682.420	274	881.327
Судски поступак	50	26	97	98	147	124	22	15	27	15	27	280.024	15	183.846
УКУПНО	436	415	203	192	639	607	178	142	269	291	262	962.444	289	1.065.173

Извор: Извјештај Заштитног фонда

2.4. Омбудсман у осигурању- заштита потрошача

Агенција се заштитом потрошача бавила непосредно и преко Омбудсмана у осигурању.

У 2009. години заокружен је правни оквир за дјеловање и рад Омбудсмана у осигурању и формализовани поступци ради лакшег обраћања потрошача - корисника услуга осигурања.

Донесени су следећи правни акти: Кодекс пословне етике друштава за осигурање, Правилник о изменама и допунама Правилника о омбудсменима, Правила рада омбудсмана у осигурању.

Ради лакше комуникације између Омбудсмана, друштава за осигурање и потрошача корисника услуга осигурања, у складу са наведеним актима, припремљени су и објављени следећи образци: Приговор Омбудсману, Изјашњење друштва, Приједлог за посредовање Омбудсмана у осигурању ради мирног рјешавања спора, Сагласност за посредовање, као и образац Споразума.

У извјештајном периоду Канцеларија Омбудсмана запримила је 73 предмета, углавном приговоре, молбе и притужбе осигураника, корисника накнада из осигурања, односно трећих оштећених лица, при чему су доминирали приговори на поступке у исплати накнаде штете из основа аутоодговорности.

Детаљнији подаци о резултатима постигнутим у овом сегменту дати су у Извјештају о раду Агенције за 2009. годину.

3. ПОРТФЕЉ ОСИГУРАЊА

3.1. Обрачуната премија

Укупно обрачуната премија на тржишту осигурања Републике Српске у 2009. години, коју су остварила друштва са сједиштем у Републици Српској, износила је 119.980.355 КМ. У односу на претходну годину, обрачуната премија у 2009. години је већа за 2.618.843 КМ или за 2,23%.

У наредној табели је дат међународни компаративни преглед основних релативних показатеља везаних за премију, којима се мјери степен развијености тржишта осигурања:

Табела број 5: Премија и макроекономски показатељи (у USD)

Земља		Премија/Број становника			Премија/БДП (%)			Животно/Укупна премија		
		2006.	2007.	2008.	2006.	2007.	2008.	2006.	2007.	2008.
БиХ	Република Српска	42,17	51,15	60,93	1,46	1,43	1,39	3,48	4,69	5,96
	Федерација БиХ	59,84	72,87	87,94	2,20	2,16	2,15	13,91	16,69	17,56
Аустрија		2.396,70	2.620,50	2.856,80	6,10	5,80	5,80	46,08	45,40	45,30
Бугарска		100,90	139,30	178,60	2,60	2,70	2,70	14,05	14,96	13,70
Грчка		489,30	537,90	593,90	1,80	1,90	1,90	52,47	51,53	51,70
Мађарска		376,20	491,90	501,40	3,40	3,50	3,10	51,30	55,62	53,10
Румунија		94,50	135,20	165,00	1,70	1,80	1,80	19,52	19,36	19,80
Словенија		1.100,90	1.294,80	1.483,90	5,80	5,70	5,40	31,30	32,18	31,80
Србија		77,10	103,10	126,10	1,80	1,80	1,90	9,93	10,31	12,20
Турска		89,20	110,80	116,10	1,60	1,70	1,20	14,59	13,08	12,80
Хрватска		307,90	370,70	430,70	3,30	3,30	3,20	26,46	27,29	26,30
Чешка		519,60	631,30	804,40	3,80	3,70	3,50	38,63	41,35	40,60

Извор: Статистика тржишта осигурања у БиХ, Републички завод за статистику РС, Swiss re

У вријеме израде овог Извјештаја није била доступна компаративна статистика за 2009. годину, али се може тврдити да се релативна позиција тржишта осигурања РС није битније промијенила, у односу на приказане показатеље. Остаје констатација изнесена у претходним извјештајима да је домаћи сектор осигурања релативно неразвијен.

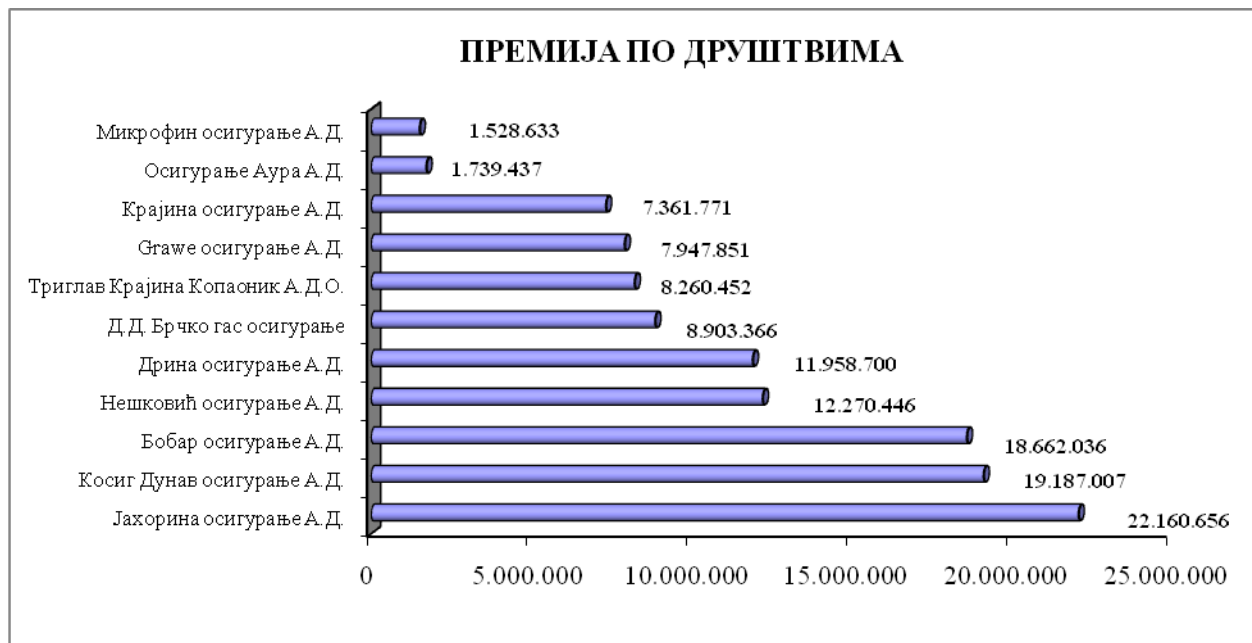
Однос премије и БДП је знатно нижи у односу на развијена тржишта. Међутим треба имати у виду да међу новим чланицама ЕУ, само код неколико њих, премија осигурања прелази 3% БДП (Чешка, Мађарска, Пољска и Словенија), док просјек ЕУ износи 9%. Премија по становнику се повећава, али и даље значајно заостаје за осталим транзицијским земљама. Упркос вишегодишњем динамичном расту, премија животних осигурања не достиже просјек транзицијских земаља. За јачање овог сегмента осигурања потребни су бројни системски и макроекономски предуслови (економска и монетарна стабилност, порески подстицаји, виши животни стандард, развијена култура осигурања, висок степен повјерења у финансијски сектор, развијено тржиште хартија од вриједности).

У наставку се даје преглед обрачунате премије по друштвима за осигурање:

Табела број 6: Обрачунате премије по друштвима у периоду 2006-2009. година

НАЗИВ ДРУШТВА У РС	I-XII 2006.		I-XII 2007.		I-XII 2008.		I-XII 2009.		ИНДЕКС 2009/08
	ОБРАЧУНАТА ПРЕМИЈА У КМ	%	ОБРАЧУНАТА ПРЕМИЈА У КМ	%	ОБРАЧУНАТА ПРЕМИЈА У КМ	%	ОБРАЧУНАТА ПРЕМИЈА У КМ	%	
НЕЖИВОТНА ОСИГУРАЊА РС									
Бобар осигурање А.Д.	17.817.530	18,76%	20.719.041	19,67%	18.232.459	15,54%	18.662.036	15,55%	102,36
Д.Д. Брчко гас осигурање	5.441.675	5,73%	5.929.765	5,63%	7.990.130	6,81%	8.903.366	7,42%	111,43
Дрина осигурање А.Д.	10.783.941	11,35%	11.850.756	11,25%	12.449.149	10,61%	11.958.700	9,97%	96,06
Јахорина осигурање А.Д.	15.308.083	16,12%	16.355.251	15,53%	17.788.745	15,16%	22.160.656	18,47%	124,58
Косиг Дунав осигурање А.Д.	17.658.997	18,59%	19.281.956	18,31%	20.993.957	17,89%	19.187.007	15,99%	91,39
Крајина осигурање А.Д.	7.486.791	7,88%	6.893.447	6,55%	7.898.259	6,73%	7.361.771	6,14%	93,21
Микрофин осигурање А.Д.	-	-	-	-	816.976	0,70%	1.528.633	1,27%	187,11
Нешковић осигурање А.Д.	10.459.910	11,01%	11.964.268	11,36%	12.916.734	11,01%	12.270.446	10,23%	95,00
Осигурање Аура А.Д.	-	-	67.464	0,06%	1.631.681	1,39%	1.739.437	1,45%	106,60
Триглав Крајина Копаоник А.Д. за осигурање	6.719.395	7,07%	7.312.137	6,94%	9.644.604	8,22%	8.260.452	6,88%	85,65
УКУПНО НЕЖИВОТНА РС	91.676.322	96,52%	100.374.085	95,31%	110.362.693	94,04%	112.032.504	93,38%	101,51
ЖИВОТНА ОСИГУРАЊА РС									
Grawe осигурање А.Д.	3.309.081	3,48%	4.937.348	4,69%	6.998.819	5,96%	7.947.851	6,62%	113,56
УКУПНО ЖИВОТНА РС	3.309.081	3,48%	4.937.348	4,69%	6.998.819	5,96%	7.947.851	6,62%	113,56
УКУПНА ПРЕМИЈА РС	94.985.403	100,00%	105.311.433	100,00%	117.361.512	100,00%	119.980.355	100,00%	102,23

Извор: Извјештаји друшта

Графикон број 1: Остварена премија/по друштвима за осигурање

Извор: Извјештаји друштава

Шест друштава је у 2009. години у односу на претходну годину остварило пораст премије, док је код пет друштава забиљежено смањење премије. Највећи процентуални раст премије неживотних осигурања у односу на претходну годину остварили су Јахорина осигурање а.д. и Микрофин осигурање а.д. Грање осигурање а.д, као једино друштво које се у 2009. години бавило животним осигурањима, имало је пораст премије од 13,56%.

У 2009. години учешће у укупној премији на тржишту осигурања Републике Српске су оствариле и филијале друштава за осигурање из Федерације БиХ, и то у износу од 9.845.687 КМ, што представља 7,58% у односу на укупну премију од 129.826.042КМ.

У наставку овог Извјештаја користиће се искључиво подаци и показатељи о друштвима за осигурање из Републике Српске, а у наредној табели се даје само преглед премије филијала друштава из ФБиХ на тржишту осигурања у РС у 2009. години:

Табела број 7: Обрачунате премије по филијалама друштава из ФБиХ у 2009. години

ФИЛИЈАЛЕ ДРУШТАВА ЗА ОСИГУРАЊЕ ИЗ ФБиХ КОЈЕ ПОСЛУЈУ У РС	I-XII 2009. ОБРАЧУНАТА ПРЕМИЈА У КМ	УДИО У УКУПНОЈ ПРЕМИЈИ
НЕЖИВОТНА ОСИГУРАЊА ФБиХ		
1 Bosna-Sunce osiguranje d.d.	3,434,847.00	34.89%
2 Camelija osiguranje d.d.	285,935.00	2.90%
3 Croatia osiguranje d.d.	353,257.00	3.59%
4 Euroherc osiguranje d.d.	2,401,807.00	24.39%
5 SARAJEVO osiguranje	61,762.52	0.63%
6 Merkur BH osiguranje	111,735.16	1.13%
7 Осигурање "VGT" д.д.	58,986.00	0.60%
8 UNIQA osiguranje д.д.	792,825.00	8.90%
УКУПНО НЕЖИВОТНА ФБиХ	7,501,154.68	76.19%
ЖИВОТНА ОСИГУРАЊА ФБиХ		
3 Croatia osiguranje d.d.	23,455.48	0.24%
6 Merkur BH osiguranje д.д.	2,153,000.94	21.87%
8 UNIQA osiguranje д.д.	168,076.00	1.71%
УКУПНО ЖИВОТНА ФБиХ	2,344,532.42	23.81%
УКУПНА ПРЕМИЈА ФБиХ	9,845,687.10	100.00%

Извор: филијале друштава

Из наведеног прегледа је видљиво да се структура остварене премије филијала друштава из ФБиХ у 2009. разликује од структуре премије друштава из РС, у смислу већег учешћа животних осигурања.

3.2. Структура премије

У сљедећој табели је представљена структура обрачунате премије према врстама осигурања у периоду 2006. до 2009. године, с тим да се категорија „остало“, односи на 13 група неживотних осигурања, које у укупној премији појединачно учествују испод једног процента.

Табела број 8: Обрачуната премија према врстама осигурања

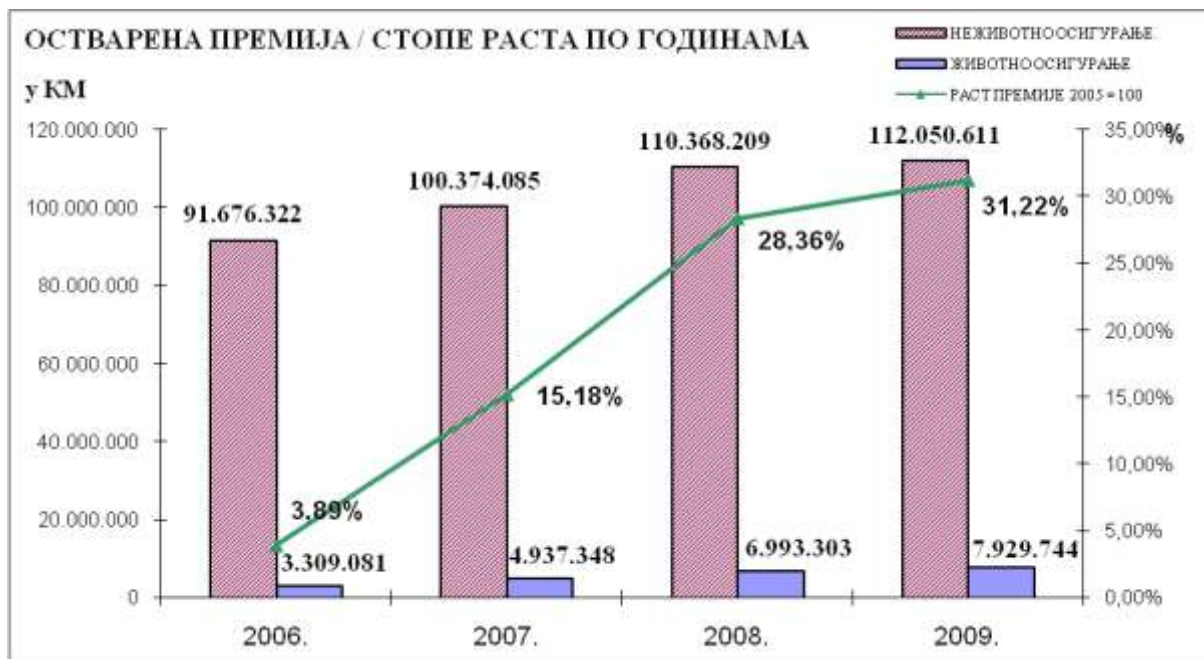
Врста осигурања	2006.		2007.		2008.		2009.		Индекс 2009/08
	Износ	Удио (%)	Износ	Удио (%)	Износ	Удио (%)	Износ	Удио (%)	
Осигурање незгоде	6,218,611	6.55	6,232,842	5.92	7,287,487	6.21	6,889,835	5.74	94.54
Осигурање возила која се крећу по копно осим шинских	4,662,674	4.91	6,688,891	6.35	8,529,679	7.27	8,159,199	6.80	95.66
Осигурање имовине од пожара и природних сила	4,728,817	4.98	4,757,583	4.52	5,771,319	4.92	5,686,560	4.74	98.53
Осигурање осталих штета на имовини	3,208,200	3.38	3,643,439	3.46	4,581,902	3.90	4,399,566	3.67	96.02
Осигурање од одговорности за м/в	72,161,182	75.97	78,056,435	74.12	82,697,958	70.46	85,529,243	71.29	103.42
Остало	696,838	0.73	994,895	0.94	1,499,864	1.28	1,386,210	1.16	92.42
Укупно неживотна	91,676,322	96.52	100,374,085	95.31	110,368,209	94.04	112,050,611	93.39	101.52
Животно осигурање	3,309,081	3.48	4,937,348	4.69	6,993,303	5.96	7,929,744	6.61	113.39
Укупно	94,985,403	100.00	105,311,433	100.00	117,361,512	100.00	119,980,355	100.00	102.23

Извор: Извештаји друштава

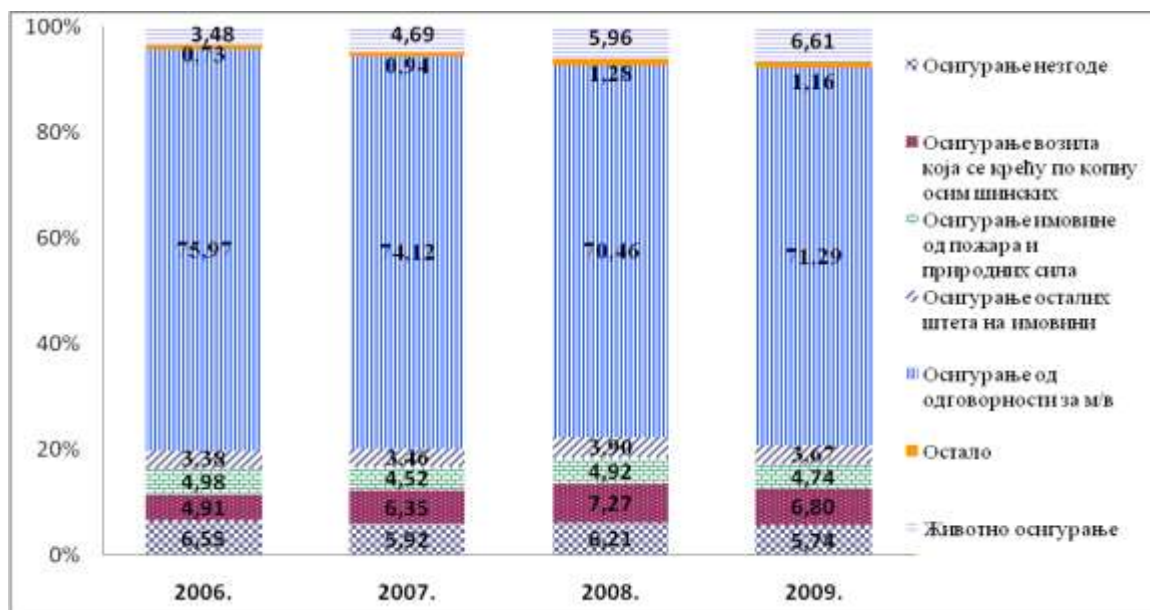
У структури укупно обрачунате премије у 2009. години, неживотно осигурање учествовало је са 112.050.611 КМ или 93,39%, док се на обрачунату премију животног осигурања односило 7.929.744 КМ или 6,61%. У односу на претходну годину, обрачуната премија неживотних осигурања је порасла за 1,52%, а упркос години кризе премија животног осигурања за 13,39%¹. У периоду 2006 – 2009. година укупна премија је порасла за 31,22%.

У наставку се даје низ графичких илустрација структуре бруто премије у РС.

Графикон број 2: Остварена премија/стопа раста по годинама

Извор: Извештаји друштава

Графикон број 3: Структура премија

Извор: Извештаји друштава

¹Разлика у проценту учешћа и индексу раста животног осигурања у односу на податке из табеле премије по друштвима односи се на учешће осигурања незгоде код Граве осигурања а.д.

Као што се види из података о апсолутним износима и графичког приказа релативних односа на осигурање од аутоодговорности се односило 71,27% укупно остварене премије у 2009. години, док је у 2008. години учешће ове врсте осигурања износило 70,46%, у 2007. години 74,12%, а у 2006. години 75,97%. Ова врста осигурања и даље доминира у укупној премији, дајући, поред осталог, карактер неразвијености тржишту осигурања у РС.

У наредној табели налазе се подаци о учешћу обавезног и необавезног осигурања у укупно обрачунатој премији за претходне четири године:

Табела број 9: Удио обавезног и необавезног осигурања у укупно обрачунатој премији

Врста осигурања	2006.	Удио (%)	2007.	Удио (%)	2008.	Удио (%)	2009.	Удио (%)	Индекс 2009/08
Обавезно	76.838.665,00	80,90	84.293.214,16	80,04	89.988.792,82	76,68	92.424.071,14	77,03	102,71
Необавезно	18.146.737,00	19,10	21.018.218,91	19,96	27.372.719,26	23,32	27.556.283,72	22,97	100,67
УКУПНО	94.985.402,00	100,00	105.311.433,07	100,00	117.361.512,08	100,00	119.980.354,86	100,00	102,23

Извор: Извјештаји друштава

Из наведене табеле је видљиво постепено помјерање структуре премије у корист необавезних осигурања, што је позитивна промјена.

Графикон број 4: Остварена премија

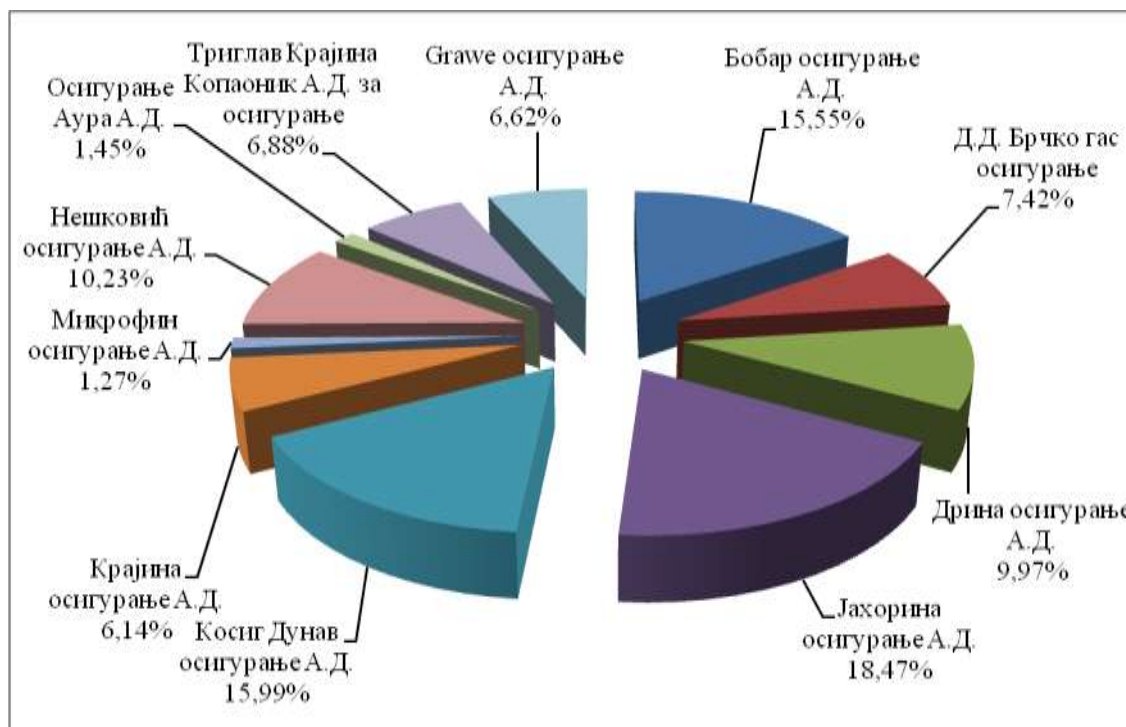
Извор: Извјештаји друштава

3.3. Тржишно учешће

Посматрано појединачно по друштвима у 2009. години, у односу на претходни период, повећање тржишног учешћа, у складу са оствареном премијом највеће је код

Јахорина осигурања а.д. (3,31%), док је код Граве осигурања а.д, Брчко гас осигурање д.д, Микрофин осигурање а.д, Осигурање Аура а.д, и Бобар осигурање а.д. пораст незнатан.

Највећи пад тржишног учешћа забиљежен је код Косиг Дунав осигурања а.д 1,9% и Триглав Крајина Копаоник а.д.о. (1,34%).

Графикон број 5: Учешће друштава на тржишту РС у периоду I-XII 2009. године -Извор: Извјештаји друштава

Степен концентрације тржишта, дат је на слиједећем прегледу по реег групама, а у односу на исти период претходне године се промијенио у корист друштава која имају појединачно учешће на тржишту од 5% до 10%. Уколико се посматра период од претходне четири године, може се закључити да је то тренд. Истовремено дошло је до смањења укупног тржишног учешћа друштава за осигурање која остварују премију од 10% до 15% укупно остварене премије на тржишту осигурања РС.

У 2009. години укупно тржишно учешће три највећа друштва за осигурање је 50%, али и даље првих пет друштава учествује са преко 70% на укупном тржишту.

Табела број10: Учешће друштава у укупној премији према реег групама

Учешће	Учешће друштава из РС у укупној премији према реег групама							
	2006		2007		2008		2009	
	Укупно учешће у %	Број друштава за осигурање	Укупно учешће у %	Број друштава за осигурање	Укупно учешће у %	Број друштава за осигурање	Укупно учешће у %	Број друштава за осигурање
до 5%	3,48%	1	4,75%	2	2,09%	2	2,73%	2
5-10%	20,69%	3	19,12%	3	27,72%	4	37,10%	5
10-15%	22,37%	2	22,61%	2	21,61%	2	10,25%	1
преко 15%	53,47%	3	53,51%	3	48,58%	3	49,92%	3

Извор: Извјештаји друштава

Herfindahl Hirschman-ов индекс представља такође мјеру концентрације тржишта и израчунава се као збир квадрата појединачног учешћа сваког друштва за осигурање у односу на остварену премију. Овај индекс узима у обзир релативну величину и расподјелу друштава на тржишту, те уколико је тржиште монополистичко, постоји и већа тржишна концентрација, и наравно мања конкуренција. Индекс се повећава уколико се смањује број друштава учесника на тржишту, а у исто вријеме разлика у величини међу њима је све већа. Уколико би постојало само једно друштво које се бави осигурањем, индекс би износио 10.000 (учешће на тржишту 100%, односно индекс је $100 \cdot 100 = 10.000$). У исто вријеме, уколико би било много друштава које се бави осигурањем са сразмјерно ниским учешћем, око 0%, индекс би био близу 0, што би указивало да на тржишту постоји савршена конкуренција. За Herfindahl Hirschman-ов индекс између 1.000 и 1.800 се сматра да на тржишту постоји умјерена концентрација, а управо оваква умјерена концентрација карактерише тржиште осигурања Републике Српске у 2009. години. Herfindahl Hirschman-ов индекс у 2009. години износи 1.227 поена, што је у односу на 2008. годину више за 37 поена.

4. РЈЕШАВАЊЕ ОДШТЕТНИХ ЗАХТЈЕВА

У наставку се дају основни подаци у вези са рјешавањем и исплатом одштетних захтјева, посебно за животно и неживотно осигурање.

4.1. Животно осигурање

Код животног осигурања, евидентирано је 43 неријешених (резервисаних) одштетних захтјева на дан 31.12.2008. године, што уз 442 одштетна захтјева пријављена у току године укупно чини 485 одштетних захтјева у 2009. години. Од укупног броја одштетних захтјева позитивно је ријешено 391 одштетних захтјева, док је 25 одштетних захтјева одбијено, односно ријешено негативно.

Сагласно наведеном, стопа ефикасности у рјешавању одштетних захтјева код животног осигурања, посматрана као однос броја укупно ријешених (укључујући и одбијене захтјеве, као негативно ријешене) и броја укупно евидентираних одштетних захтјева је износила 86,60%, док је у претходној години стопа ефикасности рјешавања одштетних захтјева износила 81,22%.

Вриједност 391 позитивно ријешених одштетних захтјева износила је 927.835 КМ и сви су до 31.12.2009. године исплаћени, односно стопа ефикасности у исплати одштетних захтјева код животног осигурања у 2009. години износи 100%.

4.2. Неживотно осигурање

Код неживотног осигурања евидентирано је 3.792 неријешених (резервисаних) одштетних захтјева на дан 31.12.2008. године, па је уз 19.292 одштетних захтјева

пријављених у току године у 2009. години било укупно било 23.084 одштетних захтјева, што је смањење у односу на претходну годину од 3,70%.

У наредним табелама дати су упоредни подаци за период 2007. - 2009. године, а који показују рјешавање и исплату одштетних захтјева код неживотног осигурања.

Табела број 11: Број одштетних захтјева у неживотном осигурању

Одштетни захтјеви (неживотно осигурање)	2007.	2008.	2009.	Индекс 2009/08
Пријављено одштетних захтјева	16,396	19,724	19,292	97.81
Нерјешени (резервисани) одштетни захтјеви на почетку године	4,083	4,247	3,792	89.29
Укупно одштетних захтјева	20,479	23,971	23,084	96.30

Извор: Извјештаји друштава

Стопа ефикасности у рјешавању одштетних захтјева као однос броја укупно ријешених (укључујући и одбијене захтјеве, као негативно ријешене) и броја укупно евидентираних одштетних захтјева за неживотно осигурање приказана је у сљедећој табели:

Табела број 12: Стопа ефикасности у рјешавању одштетних захтјева код неживотног осигурања

Одштетни захтјеви (неживотно осигурање)			2007.	2008.	2009.	Индекс 2009/08
Укупно ријешени одштетни захтјеви	Позитивно ријешени	1	14,445	17,959	17,257	96.09
	Одбијени	2	1,916	2,397	1,938	80.85
Укупно одштетних захтјева		3	20,479	23,971	23,084	96.30
Стопа ефикасности у рјешавању одштетних захтјева		$4 = (1+2) / 3$	79.89%	84.92%	83.15%	

Извор: Извјештаји друштава

У 2009. години осигураницима је по основу позитивно ријешених одштетних захтјева исплаћено 39.443.239 КМ, што у односу на 2008. годину, када је укупна сума исплаћених одштетних захтјева износила 41.167.072 КМ, представља смањење око 1%.

Просјечна стопа ефикасности у исплати одштетних захтјева, посматрана као однос броја исплаћених и укупног броја позитивно ријешених захтјева приказана је у сљедећој табели:

Табела број 13: Стопа ефикасности у исплати одштетних захтјева код неживотног осигурања

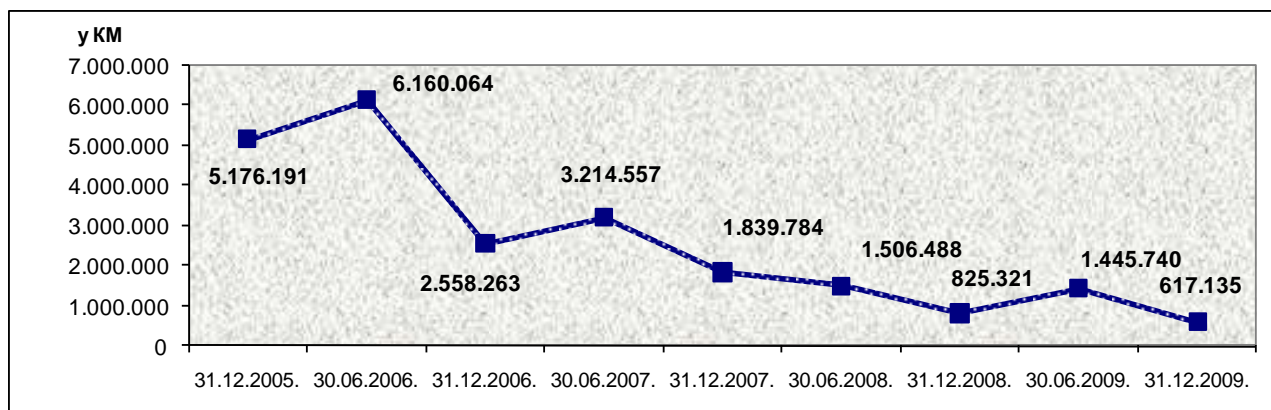
Одштетни захтјеви (неживотно осигурање)			2007.	2008.	2009.	Индекс 2009/08
Укупно позитивно ријешени одштетни захтјеви	Неисплаћени одштетни захтјеви пренијети из претходног периода	1	1,037	959	186	19.40
	Позитивно ријешени у текућем периоду	2	14,445	17,959	17,257	96.09
Укупно исплаћени одштетни захтјеви		3	14,504	18,732	17,073	91.14
Стопа ефикасности у исплати одштетних захтјева		$4 = 3 / (1+2)$	93.68%	99.02%	97.88%	

Извор: Извјештаји друштава

Потребно је нагласити да је од почетка рада Агенције у априлу 2006. године, и затеченог износа од преко 6.000.000 КМ неисплаћених одштетних захтјева, стање на дан 31.12.2009. године значајно промијењено, те износ укупно неисплаћених, а ријешених одштетних захтјева на наведени датум износи 617.135 КМ. Агенција ће и у наредном

периоду инсистирати на рјешавању и исплати одштетних захтјева у складу са прописима, а ефикасност надзора у овом сегменту треба да унаприједи нови информациони систем Агенције, чија је имплементација у завршној фази.

У циљу сагледавања стања рјешавања и исплате одштетних захтјева на тржишту осигурања у Републици Српској, у наредном графичком приказу је представљено кретање вриједности ријешених, а неисплаћених одштетних захтјева посматрано од стања затеченог у 2006. години до краја 2009. године.

Графикон број 6: Неисплаћени одштетни захтјеви

Извор: Извјештаји друштава

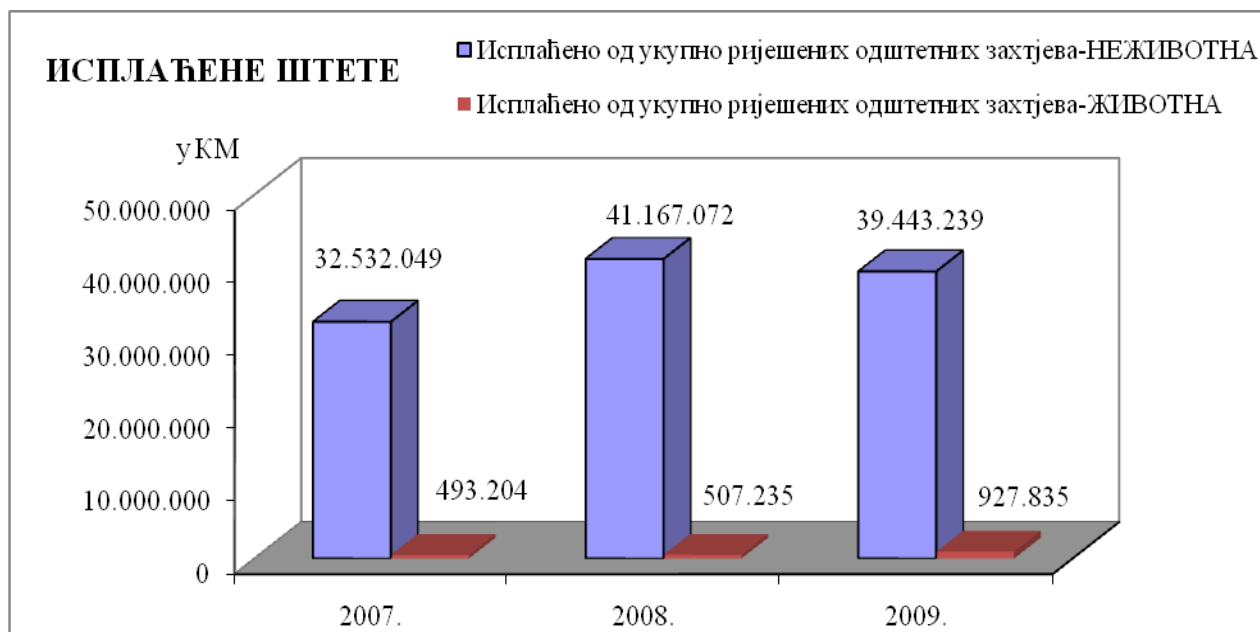
У наредној табели се даје преглед стопа ефикасности у рјешавању и исплати одштетних захтјева, по друштвима за осигурање.

Табела број 14: Стопа ефикасности у рјешавању и исплати одштетних захтјева друштава

Друштво за осигурање	Стопа ефикасности у рјешавању одштетних захтјева			Стопа ефикасности у исплати одштетних захтјева		
	31.12.2007.	31.12.2008.	31.12.2009.	31.12.2007.	31.12.2008.	31.12.2009.
Бобар осигурање	75,00%	80,98%	82,36%	81,48%	97,34%	92,35%
Брчко-гас осигурање	90,81%	87,27%	85,59%	96,45%	100,00%	100,00%
Граве осигурање	89,64%	81,22%	86,60%	100,00%	100,00%	100,00%
Дрина осигурање	79,14%	80,81%	83,76%	100,00%	100,00%	100,00%
Јахорина осигурање	79,26%	85,05%	83,50%	99,80%	99,95%	99,80%
Косиг Дунав осигурање	78,90%	91,95%	88,49%	100,00%	100,00%	100,00%
Крајина осигурање	92,15%	90,42%	88,88%	88,98%	99,30%	98,22%
Микрофин осигурање	-	72,22%	91,32%	-	100,00%	100,00%
Нешковић осигурање	78,84%	81,50%	80,08%	99,85%	99,94%	100,00%
Осигурање Аура	-	92,06%	92,41%	-	96,23%	83,76%
Триглав Крајина Копаоник	76,17%	76,93%	75,38%	90,75%	95,72%	96,94%
Укупно	79,89%	84,92%	83,15%	93,68%	99,02%	97,88%

Извор: Извјештаји друштава

У односу на претходну годину, у 2009. години није дошло до значајнијих смањења у стопи ефикасности у рјешавању одштетних захтјева и стопи ефикасности у исплати одштетних захтјева.

Графикон број 7: Исплаћени одштетни захтјеви

Извор: Извјештаји друштава

5. БИЛАНСНА СТРУКТУРА

Правилником о садржини и форми образаца финансијских извјештаја за друштва за осигурање који је ступио на снагу 01.01.2010. године прописана је обавеза достављања финансијских извјештаја за 2009. годину на новим обрасцима.

У достављеним извјештајима извршена је рекласификација билансних позиција за претходну годину, како би исте биле упоредиве са подацима у текућој години. Из наведених разлога, за разлику од претходних извјештаја Агенције у којима су приказани подаци за три пословне године, у овом Извјештају то није било могуће, те су приказани подаци само за текућу 2009.годину и претходну 2008.годину, чиме је задовољено начело упоредивости елемената финансијских извјештаја.

На основу достављених финансијских извјештаја друштава за осигурање, у наставку се даје краћи приказ и анализа основних билансних позиција за наведени период.²

5.1. Биланс стања

У слиједећој табели се даје скраћена шема збирног биланса стања за сва друштва:

² У изради Извјештаја о стању у сектору осигурања Републике Српске за период 01.01.-31.12.2009.године кориштени су подаци из финансијских извјештаја који су ревидирани, изузев финансијских извјештаја Триглав Крајина Коопоник а.д.о.

Табела број 15: *Актива-* укупно за сва друштва

у КМ

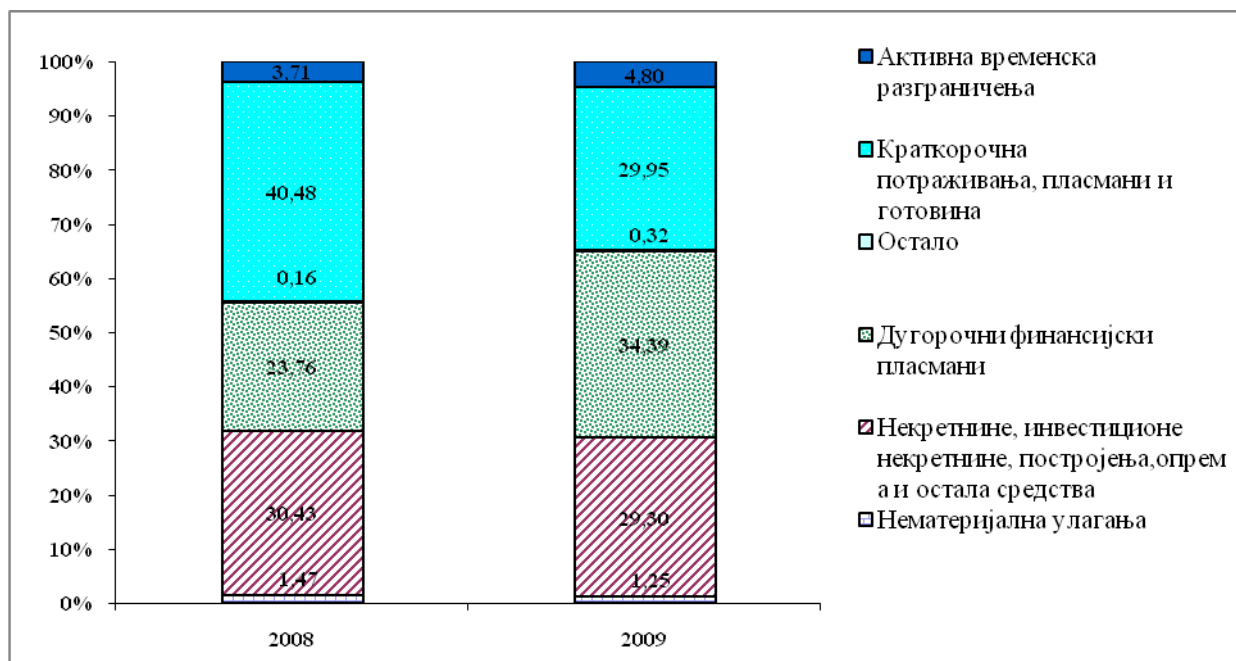
А К Т И В А	2008. година		2009. година		Индекс 2009/08
	износ	%	износ	%	
А. СТАЛНА ИМОВИНА(I+II+III+IV)	118.004.171	55,68	146.935.496	64,95	124,52
I Нематеријална улагања	3.110.771	1,47	2.832.834	1,25	91,07
II Некретнине, инвестиционе некретнине, постројења, опрема и остала средства (1+2+3)	64.499.490	30,43	66.275.829	29,30	102,75
1. Земљиште, грађевински објекти, постројења и опрема	44.229.665	20,87	43.514.530	19,24	98,38
2. Инвестиционе некретнине	17.820.067	8,41	20.309.827	8,98	113,97
3. Остала основна средства	2.449.758	1,16	2.451.472	1,08	100,07
III Дугорочни финансијски пласмани (1+2)	50.346.717	23,76	77.797.157	34,39	154,52
1. Учешће у капиталу зависних, придружених и осталих правних лица	14.663.549	6,92	5.293.568	2,34	36,10
2. Остали дугорочни финансијски пласмани	35.683.168	16,84	72.503.589	32,05	203,19
IV Одложена пореска средства	47.193	0,02	29.677	0,01	62,88
Б. ТЕКУЋА ИМОВИНА (I+II+III)	93.927.157	44,32	79.283.972	35,05	84,41
I Залихе, стална средства и средства обустављеног пословања намијењена продаји	292.887	0,14	691.175	0,31	235,99
II Краткорочна потраживања, пласмани и готовина (1+2+3+4+5)	85.781.185	40,48	67.744.373	29,95	78,97
1. Потраживања по основу премије ЖО	245.025	0,12	343.527	0,15	140,20
2. Потраживања по основу премије НЖО	11.652.438	5,50	8.759.893	3,87	75,18
3. Краткорочни финансијски пласмани у повезана правна лица (матична и зависна)	3.708.397	1,75	2.801.729	1,24	75,55
4. Остали краткорочни финансијски пласмани	48.414.652	22,84	51.304.172	22,68	105,97
5. Готовина	21.760.673	10,27	4.535.052	2,00	20,84
III Активна временска разграничења	7.853.085	3,71	10.848.424	4,80	138,14
В. ПОСЛОВНА АКТИВА (А+Б)	211.931.329	100,00	226.219.468	100,00	106,74
Г. ВАНБИЛАНСНА АКТИВА	11.913.590		10.481.372		
Д. УКУПНА АКТИВА (В+Г)	223.844.919		236.700.840		

Вриједност пословне активе друштва за осигурање у Републици Српској са стањем на дан 31.12.2009. године износила је 226.219.468 КМ и у односу на вриједност пословне активе са стањем на дан 31.12.2008. године³ увећана је за 6,74%.

У наредном графичком приказу је представљена структура активе за период 2008. и 2009. године.

³Билансна сума која се односи на 2008. годину у овом Извјештају већа је за 2.540 КМ од износа исказаног у Извјештају Агенције за 2008. годину због корекције Биланса стања која је извршена од стране једног друштва у финансијским извјештајима за 2009. годину. Поред тога вриједност појединих позиција је такође промијењена због извршене рекласификације., што вриједи и за пасиву.

Графикон број 8: Структура aktive друштава за осигурање

Извор: Биланси стања друштава

Из наведене скраћене шеме и графичког приказа биланса видљиво је да структуру пословне active у 2009. години чине: стална имовина са учешћем од 64,95% и текућа имовина са 35,05%. У структури пословне active у односу на 2008. годину дошло је до повећања учешћа сталне имовине и смањења текуће имовине. Оваква кретања резултат су првенствено раста дугорочних финансијских улагања, која су порасла за 54,52%, смањења краткорочних потраживања, пласмана и готовине за 21,03% и укључивања активних временских разграничења у категорију обртне имовине.

Највећи пораст у оквиру сталне имовине остварен је код осталих дугорочних финансијских пласмана који су већи за 103,19% у односу на претходну годину, а углавном се састоје од дугорочно орочених депозита код пословних банака. Овакве промјене кореспондирају са промјенама у структури средстава за покриће техничких резерви, гдје све више доминирају орочени депозити, као одређујући облик улагања средстава у години економске кризе.

Очигледно је да ће развој и стабилизација тржишта хартија од вриједности имати значајан утицај на будуће функционисање друштава за осигурање, која би требала да у већој мјери преузму улогу институционалних инвеститора. Изложеност сектора у цјелини негативним берзанским трендовима на домаћем тржишту хартија од вриједности у 2008. и 2009. години није била значајна (због малог обима улагања), али је код појединих друштва утицало на формирање укупног финансијског резултата.

Позитивну промјену представља и апсолутно и релативно смањење позиције Учешће у капиталу повезаних, придружених и осталих правних лица (пад од 73,90%), јер је то био један од начина одлијевања средстава друштава за осигурање.

Поред наведеног значајно је напоменути да је дошло до повећања улагања у инвестиционе некретнине у односу на претходну годину за 13,97%, док су промјене на

осталим позицијама сталне имовине, како због процента учешћа, тако и због висине промјене, мање значајне.

Активна временска разграничења, која су по претходној билансној шеми била разврстана као посебна категорија, сада су укључена у састав текуће имовине, а у односу на претходну годину порасла су за 38,14%. Поред тога, значајан пораст остварен је и на осталим краткорочним финансијским пласманима од 5,97%. Највећи процентуални пораст остварен је на позицији потраживања за животна осигурања, али је због малог учешћа у активи, утицај на пораст текуће имовине незнатан. На свим осталим позицијама текуће имовине остварен је пад у односу на претходну годину. По томе је посебно карактеристична позиција потраживања по основу премије неживотна осигурања, што указује на побољшан степен наплате потраживања премије и досљеднију примјену Правилника о начину процјењивања билансних и ванбилансних позиција, као и провођење других надзорних мјера Агенције. Пораст активних временских разграничења за 38,14% упућује на потребу надзора у погледу досљедне примјене Правилника о техничким резервама.

Ванбилансна, како актива, тако и пасива, односи се на државну имовину коју користи Јахорина осигурање а.д, на утужене штете Крајина осигурања а.д. настале у периоду до 04.04.1992. године и укњижене у ванбилансну евиденцију у 2009. години и на отписана потраживања Триглав Крајина Копаоник а.д.о.

Ванбилансна актива, односно пасива, смањена је за 12% у односу на претходну годину, а до смањења је дошло, како по основу отплата утужених штета, тако и по основу поновно извршене процјене њихове вриједности код Крајина осигурања а.д.

У наредном прегледу је дат упоредни приказ агрегатних позиција пасиве Биланса стања на нивоу сектора у периоду 2008. и 2009. година.

Табела број 16: **Пасива** укупно за сва друштва

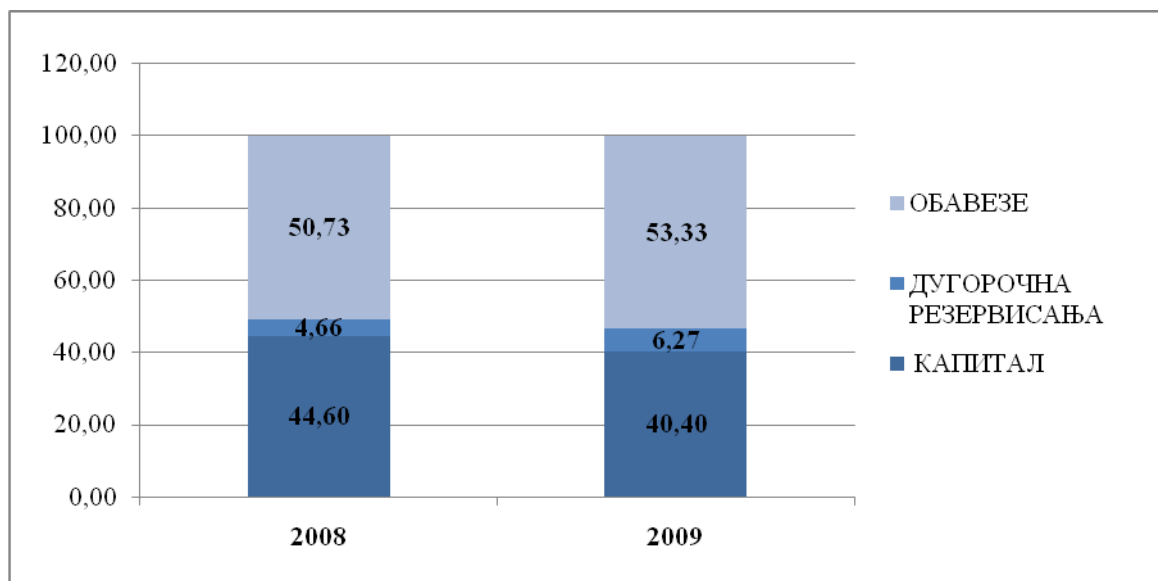
у КМ

ПАСИВА	2008. година		2009. година		Индекс 2009/08
	износ	%	износ	%	
А. КАПИТАЛ (1+2+3+4+5-6+7-10)	94.528.850	44,60	91.402.824	40,40	96,69
1. Основни капитал	82.174.048	38,77	86.574.048	38,27	105,35
2. Емисиона премија	599.400	0,28	851.400	0,38	142,04
3. Резерве из добитка	9.665.854	4,56	6.290.520	2,78	65,08
4. Ревалоризационе резерве	7.332.691	3,46	7.374.262	3,26	100,57
5. Нереализовани добици по основу финансијских средстава расположивих за продају	127.916	0,06	4.922.542	2,18	3848,26
6. Нереализовани губици по основу финансијских средстава расположивих за продају	337.704	0,16	1.495.724	0,66	442,91
7. Нераспоређени добитак (8+9)	11.963.633	5,65	10.856.305	4,80	90,74
8. Нераспоређени добитак ранијих година	2.238.368	1,06	2.277.079	1,01	101,73
9. Нераспоређени добитак ове године	9.725.265	4,59	8.579.226	3,79	88,22
10. Губитак до висине капитала (11+12)	16.996.988	8,02	23.970.529	10,60	141,03
11. Губитак ранијих година	12.463.495	5,88	16.357.737	7,23	131,25
12. Губитак текуће године	4.533.493	2,14	7.612.792	3,37	167,92
Б. ДУГОРОЧНА РЕЗЕРВИСАЊА	9.885.777	4,66	14.173.330	6,27	143,37
В. ОБАВЕЗЕ (1+2+3+4+5+6+7+8+9+10)	107.516.702	50,73	120.643.314	53,33	112,21
1. Дугорочне обавезе	3.263.387	1,54	8.542.010	3,78	261,75
2. Краткорочне финансијски обавезе	1.166.436	0,55	1.504.523	0,67	128,98
3. Обавезе по основу штета и уговорених износа	839.780	0,40	612.207	0,27	72,90
4. Обавезе за премију и специфичне обавезе	852.690	0,40	501.982	0,22	58,87
5. Обавезе по основу зарада и накнада зарада	686.699	0,32	1.210.281	0,54	176,25
6. Друге обавезе из пословања	5.179.240	2,44	4.766.094	2,11	92,02
7. Обавезе за порезе, доприносе и друге краткорочне обавезе	622.787	0,29	1.265.882	0,56	203,26
8. Обавезе за порез из резултата	417.805	0,20	717.779	0,32	171,80
9. Одложене пореске обавезе	47.193	0,02	29.677	0,01	62,88
10. Пасивна временска разграничења (11+12+13+14+15)	94.440.685	44,56	101.492.879	44,86	107,47
11. Преносна премија ЖО	2.600.933	1,23	2.849.517	1,26	109,56
12. Преносна премија НЖО	54.522.906	25,73	55.797.766	24,67	102,34
13. Резервисане штете ЖО	115.785	0,05	199.794	0,09	172,56
14. Резервисане штете НЖО	34.379.546	16,22	39.695.783	17,55	115,46
15. Друга пасивна разграничења	2.821.515	1,33	2.950.019	1,30	104,55
Г. ПОСЛОВНА ПАСИВА (А+Б+В)	211.931.329	100,00	226.219.468	100,00	106,74
Д. ВАНБИЛАНСНА ПАСИВА	11.913.590		10.481.372		
Ђ. УКУПНА ПАСИВА (Г+Д)	223.844.919		236.700.840		

Извор: Биланси стања друштава

Вриједност пословне пасиве друштава за осигурање у Републици Српској на дан 31.12.2009. године је износила 226.219.468 КМ и у односу на вриједност пословне пасиве исказану на дан 31.12.2008. године већа је за 6,74%.

У наредном графичком приказу је представљена структура пасиве у периоду 2008.-2009. године:

Графикон број 9: Структура пасиве друштава за осигурање

Извор: Биланси стања друштава

Из табеларног прегледа и графичког приказа видљиво је да на дан 31.12.2009. године у структури пословне пасиве капитал учествује са 40,40%, дугорочна резервисања са 6,27% и обавезе са 53,33% од којих се 44,86% односи на обавезе по основу резервисања за неживотна осигурања.

Укупни капитал друштава за осигурање смањен је за 3,31% у односу на претходну годину. Најзначајније промјене у оквиру капитала остварене су на позицији губитак до висине капитала који је за 41,03% већи у односу на претходну годину. Затим, значајне промјене остварене су на позицији резерве из добитка које су смањене. Позитивну промјену представља пораст акцијског капитала за 5,35%. Битно је напоменути да је смањење капитала у односу на прошлу годину (- 3,31%) мање од повећања техничких резерви (+11%), што значи да сигурност измирења обавеза из уговора о осигурању на нивоу сектора није умањена.

На позицији дугорочна резервисања остварен је пораст од 43,37% у односу на претходну годину, а односи се углавном на математичку резерву и резервисање за учешће у добитку (односи се само на животно осигурање), као и резервисање за накнаде и бенефиције запослених у друштвима за осигурање, утврђених у складу са Међународним рачуноводственим стандардом – 19.

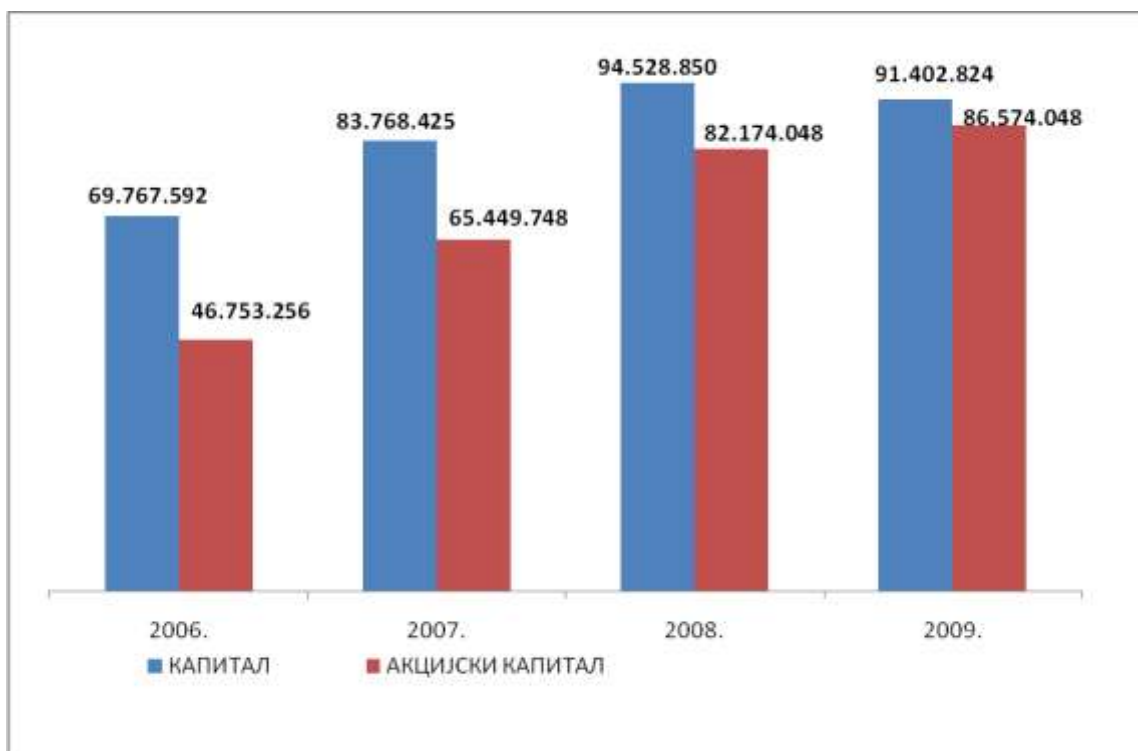
У оквиру обавеза најзначајнији пораст остварен је код дугорочних обавеза које се могу претворити у капитал у износу од 161,75%, а односи се на докапитализацију друштва за осигурање Косиг Дунав осигурање а.д., по налогу Агенције, у износу од 7.1 милион КМ и исте ће се пренијети у 2010. години у акционарски капитал, након завршетка законом предвиђене процедуре.

Значајне промјене остварене су на позицији пореза и доприноса (повећање од 103,26%) и обавезе за порезе из резултата, а које су настале након контроле од стране

Пореске управе РС, код појединих друштава, и издатих рјешења, којима су наложене уплате пореских обавеза.

Континуирани пораст на позицији преносне премије и резервисаних штета (по новој класификацији пасивна временских разграничења) представља позитиван тренд. Адекватан обрачун и реално покриће техничких резерви представља један од предуслова за побољшање солвентности, а самим тиме доприноси бољој заштити осигураника и корисника осигурања, као и јачању повјерења у сектор осигурања.

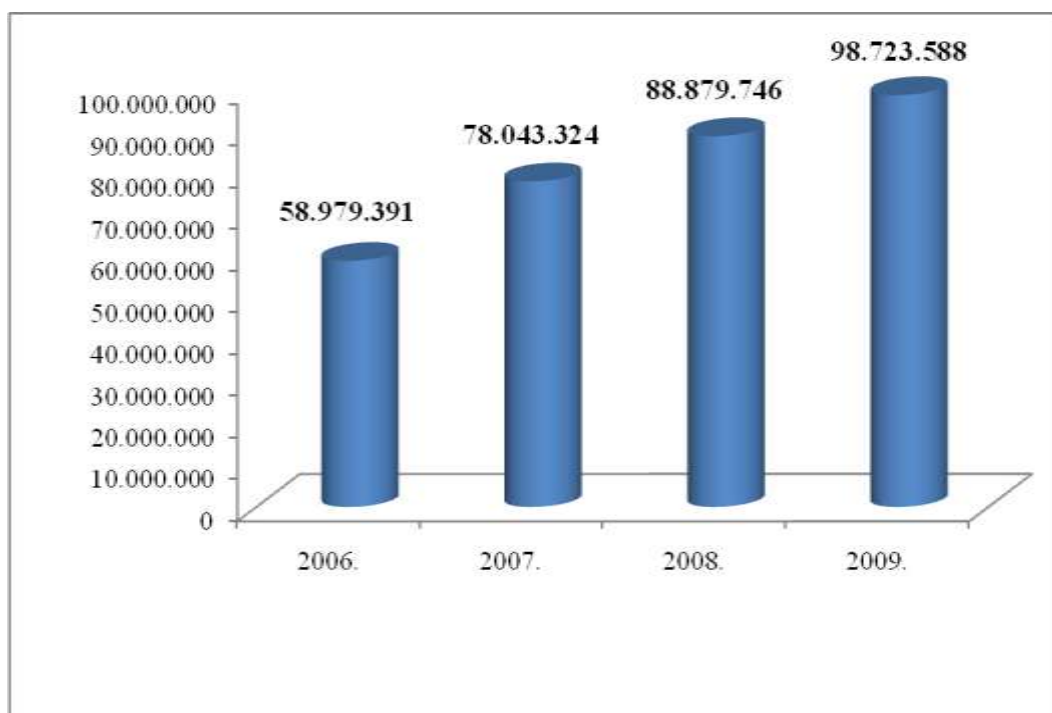
Укупна вриједност капитала значајно је повећана у периоду 2006. до 2009 .године, што илуструју слиједећи подаци:

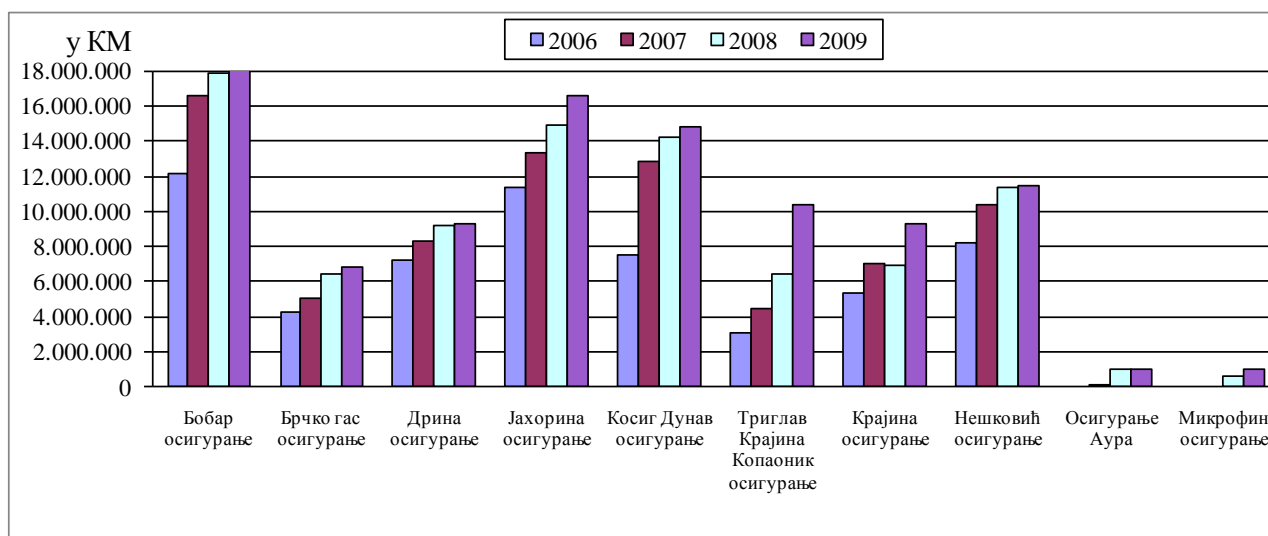
Графикон број 10: Капитал друштава за осигурање

Извор: Биланси стања друштава

Пораст техничких резерви, те њихово реално покриће један су од предуслова за побољшање солвентности, чиме се доприноси бољој заштити интереса осигураника и корисника осигурања, као и јачању повјерења у сектор осигурања. Наредни графички прегледи илуструју позитивне промјене висине техничких резерви:

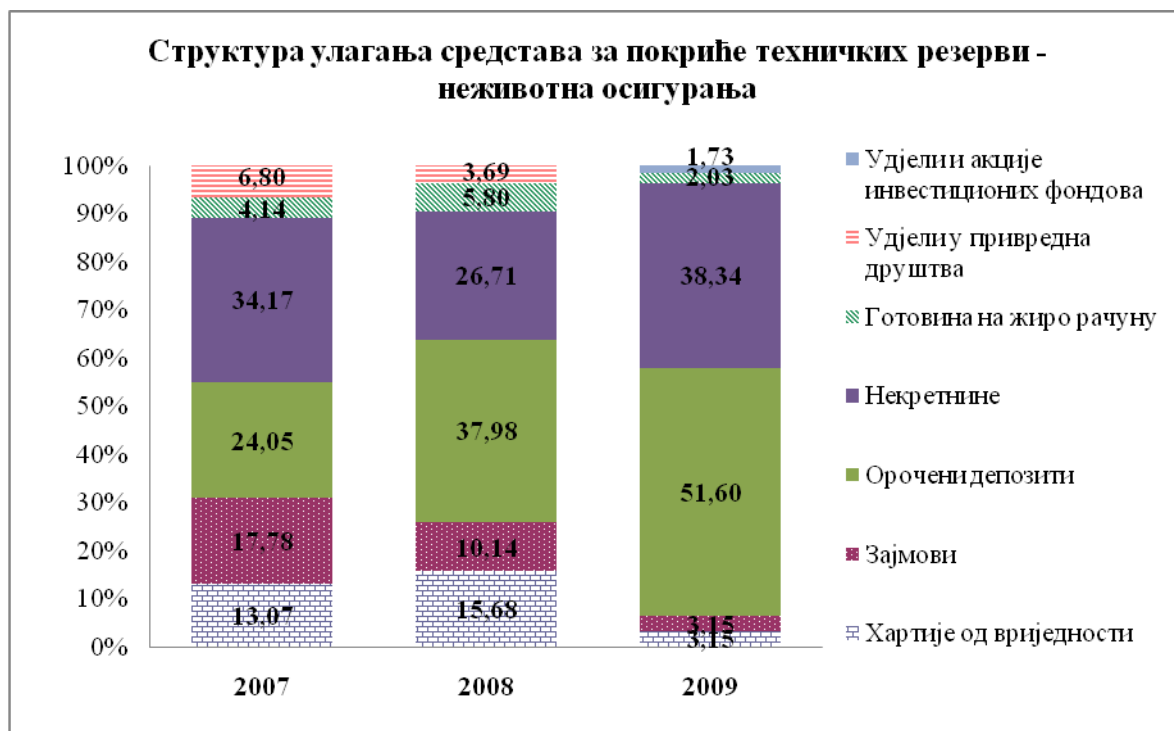
Графикон број 11: Техничке резерве друштава за неживотно осигурање Извор: Извјештаји друштава

Графикон број 12: Техничке резерве друштава за неживотно осигурање Извор: Извјештаји друштава

У периоду 2006 -2008. година техничке резерве неживотних осигурања порасле су са 58,9 милиона KM на 98,3 милиона KM или за 70%.

У наредној табели дата је структура улагања средстава за покриће техничких резерви:

Графикон број 13 Улагања средстава за покриће техничких резерви неживотних осигурања

Извор: Извјештаји друштава

Имајући у виду незадовољавајуће затечено стање у погледу средстава за покриће техничких резерви, како са квантитативног, тако и са квалитативног становишта, Агенција је, након извршених појединачних анализа, кроз подзаконске акте донесене крајем 2008. године прецизније дефинисала дозвољене облике улагања, као и рокове за усклађивање по обиму и структури. Новим прописима се од друштава захтијева обезбјеђење већег степена сигурности, рочне усклађености, ликвидности и разноврсности код ове врсте улагања.

Основна побољшања која се односе на улагања средстава за покриће техничких резерви огледају се у чињеници да је покриће, за разлику од претходних периода, реално исказано и кроз дозвољене облике инвестирања. Основни проблеми везани за улагања средстава за покриће техничких резерви огледају се у недовољној диверзификацији (доминација орочених депозита и некретнина), те у чињеници да један број друштава, ни након прелазног рока, још увијек није обезбиједио довољан обим покрића, што је наслијеђе претходног периода и мора се рјешавати надзорним мјерама у 2010. години. У оба случаја актуелна финансијска криза дјелује као отежавајући фактор за успјешну санацију.

Наредни графички приказ илуструје структуру средстава за покриће техничке резерве животних осигурања:

Графикон број 14: Улагања средстава за покриће техничких резерви животних осигурања

Извор: Извјештаји друштва

Код улагања средстава за покриће техничких резерви животних осигурања, а посебно математичке резерве, евидентне су позитивне како квантитативне, тако и квалитативне промјене у односу на претходни извјештајни период. Пораст учешћа хартија од вриједности (обвезница РС и општинских обвезница), показао је да друштва за осигурање представљају значајан фактор унапређења домаћег тржишта капитала, али и економског развоја.

5.2. Биланс успјеха

Шема Биланса успјеха прописана Правилником о садржини и форми образаца финансијских извјештаја за друштва за осигурање претрпјела је у 2009. години много веће и значајније измјена у односу на шему Биланса стања. Утврђивање укупног финансијског резултата врши се у више фаза у односу на претходне билансне шеме, а резултати утврђени у појединим фазама упоредиви су само на нивоу резултата редовне активности. Поред тога, значајну новину представљају добици и губици који се исказују на нивоу више категорија прихода и расхода, а посебну специфичност представљају добици и губици утврђени директно у капиталу. Ови добици и губици не утичу на висину нето добитака и губитака периода, односно не могу бити предмет расподјеле и покрића. Значајно је такође истаћи да нова шема Биланса успјеха не садржи ни категорију техничког резултата, као специфичног фазног резултата друштва за осигурања, оствареног из основне дјелатности.

У наредној табели дат је упоредни преглед ставки биланса успјеха за сва друштва за осигурање у периоду 2008.-2009. година.

Табела број 17: **БИЛАНС УСПЈЕХА** укупно за сва друштва

у КМ

ПОЗИЦИЈА	2008. година	%	2009. година	%	Индекс 2009/08
А. ПОСЛОВНИ ПРИХОДИ И РАСХОДИ					
I - Пословни приходи (1+2+3+4)	119.252.692	94,55	126.974.971	89,56	106,48
1. Приходи од премије и провизије осигурања, саосигурања, реосигурања и ретроцесија животних осигурања	6.400.284		8.006.830		125,10
2. Приходи од премије и провизије осигурања, саосигурања, реосигурања и ретроцесија неживотних осигурања	105.248.751		110.627.637		105,11
3. Приходи од укидања и смањења резервисања неживотних осигурања	2.652.151		3.244.753		122,34
4. Други пословни приходи	4.951.506		5.095.751		102,91
II - Пословни расходи (1+2+3+4)	107.865.238	84,32	114.309.360	84,21	105,97
1. Накнаде штета, уговорених износа и премија саосигурања и реосигурања	856.514		1.415.817		165,30
2. Накнаде штета и остале накнаде неживотних осигурања	50.661.476		51.926.278		102,50
3. Остали функционални расходи	5.558.699		7.426.630		133,60
4. Трошкови спровођења осигурања	50.788.550		53.540.635		105,42
III - Пословни добитак	14.122.733		19.814.134		140,30
IV - Пословни губитак	2.735.279		7.148.523		261,35
Б. ФИНАНСИЈСКИ ПРИХОДИ И РАСХОДИ					
I - Финансијски приходи	4.941.851	3,92	5.735.819	4,05	116,07
II - Финансијски расходи	933.106	0,73	503.993	0,37	54,01
III - Добитак редовне активности	17.372.947		23.736.228		136,63
IV - Губитак редовне активности	1.976.748		5.838.789		295,37
В. ОСТАЛИ ПРИХОДИ И РАСХОДИ					
I - Остали приходи	1.703.126	1,35	4.159.090	3,06	244,20
II - Остали расходи	15.212.387	11,89	18.137.649	13,37	119,23
III - Добитак по основу осталих прихода и расхода	301.613		143.420		47,55
IV - Губитак по основу осталих прихода и расхода	13.810.874		14.121.979		102,25
Г. ПРИХОДИ И РАСХОДИ ОД УСКЛАЂИВАЊА ВРИЈЕДНОСТИ ИМОВИНЕ					
I - Приходи од усклађивања вриједности имовине	118.234	0,09	54.616	0,04	46,19
II - Расходи од усклађивања вриједности имовине	2.469.420	1,93	99.772	0,07	4,04
III - Добитак по основу усклађивања вриједности имовине	118.234				
IV - Губитак по основу усклађивања вриједности имовине	2.469.420		45.156		1,83
Д. ДОБИТАК И ГУБИТАК ПРИЈЕ ОПОРЕЗИВАЊА					
1. Добитак прије опорезивања (БIII-БIV)-(ВIII-ВIV)-(ГIII- ГIV)			3.873.724		
2. Губитак прије опорезивања (БIII-БIV)-(ВIII-ВIV)-(ГIII- ГIV)	464.248				
Ђ. ТЕКУЋИ И ОДЛОЖЕНИ ПОРЕЗ НА ДОБИТ	1.212.143	0,95	1.405.449	1,04	115,95
Е. НЕТО ДОБИТАК И НЕТО ГУБИТАК ПЕРИОДА					
1. Нето добитак текуће године (Д1-Ђ)			2.468.275		
2. Нето губитак текуће године (Д2-Ђ)	1.676.391				
Ж. ОСТАЛИ ДОБИЦИ И ГУБИЦИ У ПЕРИОДУ					
I - Добити утврђени директно у капиталу	109.287	0,09	4.845.178	3,42	4433,44
II - Губити утврђени директно у капиталу	233.890	0,18	1.272.495	0,94	544,06
III Порез на добитак који се односи на остале добитке и губитке			9.974		
З. НЕТО РЕЗУЛТАТ ПО ОСНОВУ ДОБИТАКА И ГУБИТАКА У ПЕРИОДУ	124.603		3.562.707		2859,25
И. УКУПНИ ПРИХОДИ И ДОБИЦИ (АI+БI+ВI+ГI+ЖI)	126.125.190	100,00	141.769.674	100,00	112,40
Ј. УКУПНИ РАСХОДИ И ГУБИЦИ (АII+БII+ВII+ГII+ЂII+ЖII+ЗII)	127.926.184	100,00	135.738.692	100,00	106,11
К. УКУПАН НЕТО РЕЗУЛТАТ У ОБРАЧУНСКОМ ПЕРИОДУ (И-Ј)=(Е1+З)			6.030.982		
К. УКУПАН НЕТО РЕЗУЛТАТ У ОБРАЧУНСКОМ ПЕРИОДУ (И-Ј)=(Е2+З)	-1.800.994				

Извори: финансијски извјештаји друштава

Према редовној билансној шеми превиђено је утврђивање укупног финансијског резултата кроз више фаза. У наведеној скраћеној билансној шеми приказани су добици и губици по свакој фази без исказивања нето резултата, како би корисник извјештаја имао на располагању податке о стању укупних добитака и губитака по фазама.

Укупни приходи, укључујући све добитке, у 2009. години су износили 141.769.674 КМ, што у односу на претходну годину представља повећање за 12,40%. Укупни расходи друштава, укључујући и све губитке, у 2009. години износили су 135.738.692 КМ и у односу на расходе претходне године порасли су за 6,11%. Укупан нето резултат, као разлика ове двије рачунске категорије, на нивоу свих друштава, износи 6.030.982 КМ.⁴

У исказаном нето резултату садржани су и добици утврђени директно у капиталу у износу од 3.562.707 КМ, који нису предмет распоdjеле, па одбитком овог износа нето добитак за распоdjелу на нивоу свих друштава износи 2.468.275 КМ.

Пословни приходи друштава остварени по основу премије у 2009. години чине 89,56% укупних прихода и износе 126.974.971 КМ, а већи су за 6,48% у односу на претходну годину.

У структури укупних прихода финансијски приходи учествују са 4,05%, затим добици утврђени директно у капиталу 3,42% и осталих приходи 3,06%. Највећи пораст у односу на претходну годину остварен је код добитака утврђених директно у капиталу.

Структуру укупних расхода чине пословни расходи са 84,21%, остали расходи са 13,37%, док је учешће осталих расхода и губитака утврђених директно у капиталу незнатно. Највећи пораст забиљежен је код осталих функционалних расхода од 33,60%, затим накнаде штета, уговорених износа и премија саосигурања и реосигурања од 65,30% и трошкова спровођења осигурања од 5,42%. Трошкови спровођења осигурања код већине друштава за осигурање већи су од дозвољеног режијског додатка, што захтијева додатне надзорне мјере.

Укупан нето добитак на нивоу свих друштава у 2009. години остварен је у износу од 2.468.275 КМ, за разлику од претходне године када је остварен губитак од 1.676.391 КМ. У укупном нето добитку партиципира девет друштава са оствареним добитком од 10.081.066 КМ. Два друштва су исказала нето губитак од 7.612.791 КМ. Из наведеног резултата искључени су нето добици и нето губици који су признати директно у капиталу.

Код упоређивања укупног нето резултата треба нагласити чињеницу да су дугорочна резервисања, у оквиру којих је најзначајнија ставка математичка резерва, порасла за 43,37%, док су пасивна временска разграничења, у оквиру којих најзначајнију ставку представља дио техничких резерви, порасла за 7,47%, што уз њихово адекватно покриће значајно доприноси даљој стабилизацији сектора осигурања, али истовремено и директно утиче на смањење укупно оствареног финансијског резултата у 2009. години.

⁴ Нето резултат за 2008. годину исказан у овом финансијском извјештају разликује се од нето резултата исказаног у прошлогодњим извјештајима за исти период код два друштва, а и нето резултат на нивоу сектора осигурања различити за исти износ (136.433 КМ). Ова разлика произашла је, како због корекције нето резултата код једног, тако и због рекласификације која је условила промјену код другог друштва.

6. ПОКАЗАТЕЉИ ПОСЛОВАЊА

Оцјена успјешности пословања осигуравајућих друштава врши се кроз комплексну анализу њихових финансијских извјештаја. Не постоји јединствена методологија оцјене успјешности, тако да се у анализи користе различити показатељи, како би се обезбиједио потпун увид у пословање друштва, односно како би се на вријеме открили и препознали симптоми појава које негативно утичу на квалитет пословања. Поред уобичајених показатеља који се користе у анализи финансијских извјештаја предузећа, због специфичности дјелатности коју обављају, код друштва за осигурање користе се и други показатељи, који одражавају посебне аспекте пословања.

У наредном прегледу дати су основни показатељи пословања сектора осигурања у РС за период 2007.-2009. година:

Табела број 18: Показатељи пословања

О П И С	2007. година	2008. година	2009. година
Премија по запосленом (у КМ)	129.058,13	134.743,41	129.428,65
Укупан приход по запосленом (у КМ)	144.982,54	140.881,03	147.707,12
Добит по запосленом (у КМ)	9.479,02	(1.911,09)	2.662,65
Добит/Укупан приход (%)	6,54	-1,36	1,80
Исплаћене штете/Премија (%)	31,36	35,51	33,65
Рацио штета (%)	45,75	44,87	44,96
Рацио трошкова (%)	47,97	46,28	46,23
Комбиновани рацио (%)	93,73	91,16	91,19
Рацио солвентности (%)	81,23	82,74	78,92
Општа ликвидност (%)	6,88	8,85	7,47
Поврат на уложену имовину (ROA) (%)	4,05	-0,79	1,04
Поврат на уложени властити капитал (ROE) (%)	9,23	-1,76	2,70

Извор: Извјештаји друштава

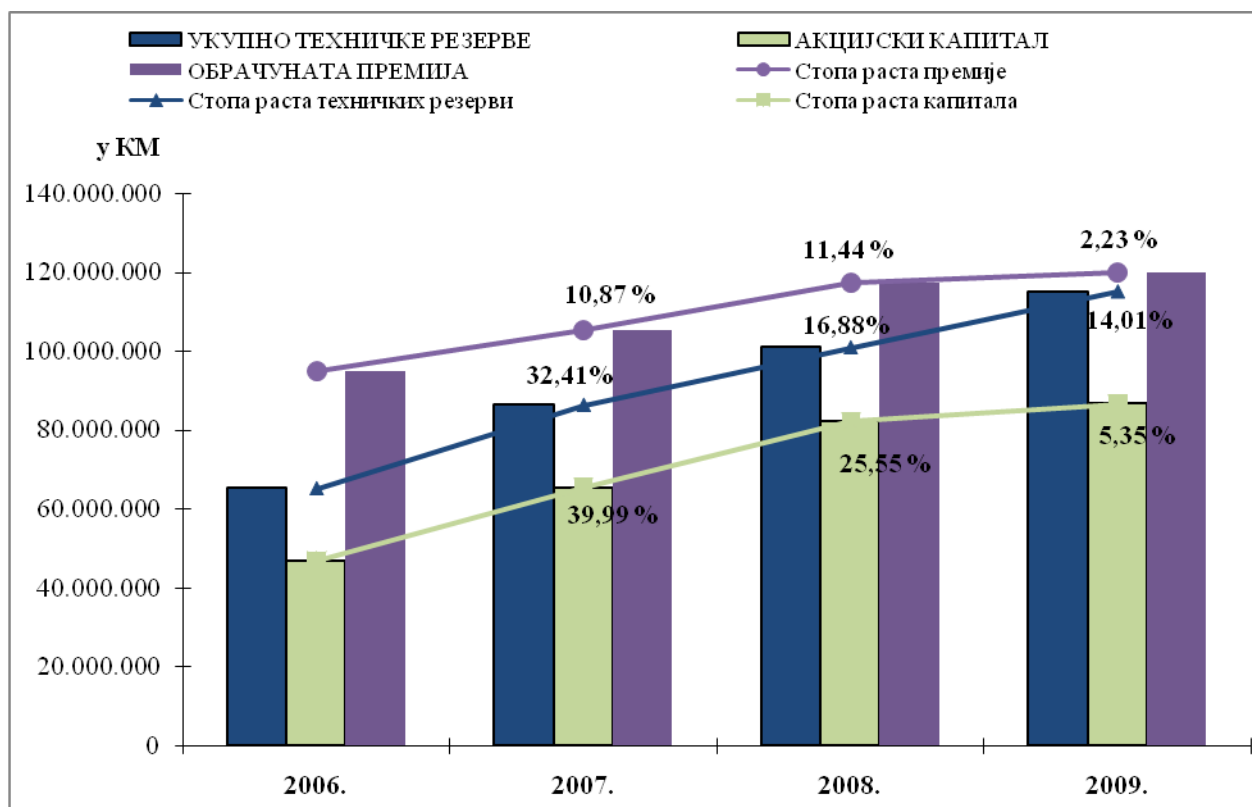
Из прегледа приказаних показатеља видљиво је сљедеће:

- у наведеном периоду фактурисана премија имала је тенденцију раста, али с обзиром да је број запослених брже растао од раста премије, у 2009. години дошло је до пада премије по запосленом у односу на прошлу годину,
- кретање укупног прихода по запосленом, поред премије осигурања, броја запослених везано је и за промјену осталих прихода и добитака, због чега је, за разлику од премије по запосленом, овај показатељ порастао у односу на прошлу годину,
- учешће исплаћених штета у премији осигурања смањено је у 2009. години због смањења у износу исплаћених штета, као и повећања фактурисане премије,
- рацио штета, рацио трошкова и комбиновани рацио одражавају резултате у појединим фазама пословања, а њихова висина је у обрнутој сразмјери са резултатима, односно што је рацио већи фазни резултат је мањи. Уколико је комбиновани рацио мањи од 100, разлика између 100 и комбинованог рачица представља позитиван резултат, а уколико је

комбиновани рацио већи од 100 та разлика представља негативан резултат. У посматраном периоду није дошло до значајнијих промјена ових коефицијената.

- рацио солвентности представља однос сопственог капитала и нето прихода од премије и у наведеном периоду показује тенденцију пада. С обзиром да је дошло до смањења капитала и повећања прихода од премије, обје промјене су негативно утицале на рацио солвентности, иако смањење није значајн,
- коефицијент опште ликвидности одражава способност друштава да своје обавезе измирују у роковима доспијећа и наведени коефицијент показује негативан тренд. До смањења коефицијента ликвидности дошло је услјед смањења текуће имовине и повећања краткорочних обавеза, али је на прихватљивом нивоу,
- поврат на уложену имовину (ROA) и поврат на уложени капитал (ROE) показују позитивну промјену, због позитивног нето резултата у 2009. години у односу на претходну годину, када је исказан губитак.

Значајан показатељ резултата предузетих активности на стабилизацији и уређењу тржишта осигурања је и кретање акцијског капитала, техничких резерви и обрачунате премије свих друштава за животно и неживотно осигурање, у периоду 2006.-2009. година, што показује наредни графикон:

Графикон број 15. Кретање акцијског капитала, техничких резерви и обрачунате премије

Извори: Извјештаји друштава

Раст техничких резерви у односу на раст обрачунате премије је интензивнији, што је резултат успостављања актуарски заснованих критерија за обрачун техничких резерви, прописаних од стране Агенције, и континуираног надзора адекватности издвајања у

техничке резерве. Регулаторне и надзорне активности Агенције у овом сегменту имале су за циљ да друштва за осигурање реалније процјењују техничке резерве и тиме у значајној мјери побољшају заштиту интереса осигураника и корисника осигурања.

Евидентан је и значајан раст акцијског капитала, такође већи од раста премије, који је у анализираном периоду порастао за 86%, а што је такође резултат надзорних мјера Агенције, са налозима за докапитализацију, у циљу испуњавања капиталних захтјева и очувања солвентности.

ЗАКЉУЧАК

У глобалним размјерама 2009. година је година финансијске и економске кризе, која још увијек није оставила директне и значајније негативне посљедице на сектор осигурања, првенствено због мале изложености тржишту хартија од вриједности и доминантног учешћа обавезних осигурања у структури премије. Међутим у наредном периоду за очекивати је ефекте продуженог дјеловања економске кризе кроз пад привредне активности, смањење зарада, запослености и погоршање показатеља у другим сегментима финансијског система. Ови трендови би имали негативан утицај, и то првенствено на уговарање осигурања и наплату премије. Истовремено, могуће погоршање макроекономског амбијента, сигурно ће отежати и потребну финансијску стабилизацију сектора у цјелини, као и санацију појединих друштава за осигурање.

Анализа достављених извјешатаја за 2009. годину, као и спроведене непосредне контроле у друштвима за осигурање, те компарација основних показатеља са претходним периодом, показују да сектор осигурања континуирано карактеришу слиједећи проблеми:

- заостајање у односу на друге сегменте финансијског сектора,
- неразвијеност у односу на друге транзицијске земље, мјерено основним параметрима (премија по становнику, учешћа премије у БДП и учешћа премије животног осигурања у укупној премији),
- неповољна структура премије, у којој доминира обавезно осигурање од аутоодговорности, и поред динамичног раста премије животног осигурања и других облика необавезних осигурања,
- недовољна примјена правила управљања ризицима,
- недостатак управљања и контроле трошкова,
- нелојална конкуренција у области осигурања од аутоодговорности.

У циљу рјешавања идентификованих проблема, који су наслијеђе претходног периода, Агенција је у 2009. години проводила два паралелна процеса:

- унапређење регулаторног оквира и правила пословања у складу са ЕУ директивама и другим међународним стандардима,

- провођење сталног надзора пословања друштава за осигурање и других учесника на тржишту осигурања, уз постепено развијање модела надзора заснованог на процјени ризика, којима су изложена друштва за осигурање.

Овако конципиране активности Агенције довеле су и до позитивних промјена у сектору осигурања РС, као што су:

- капитално јачање друштава за осигурање путем нових емисија акција,
- формирање техничких резерви у складу са актуарским принципима и прописима Агенције, што је довело до њиховог пораста,

- обавезно улагања 50% минималног гарантног фонда у депозите код банака, чиме је повећана заштита интереса осигураника и корисника осигурања,
- побољшање структура улагања средстава техничких резерви неживотних осигурања, кроз елиминисање недозвољених облика улагања,
- већи степен диверсификације улагања средстава за покриће техничких резерви животних осигурања,
- улагања средстава техничких резерви у обвезнице, чији су емитенти Република Српска и јединице локалне самоуправе, на који начин друштва за осигурање постижу већи степен сигурности уложених средстава и истовремено постају један од фактора развоја Републике Српске,
- вриједност ријешених, а неисплаћених одштетних захтјева, континуирано се смањује,
- побољшање организације пословних процеса, поготово у каналима дистрибуције и код рјешавања одштетних захтјева,
- побољшање квалитета финансијског извјештавања, реалније исказивање билансних позиција, исправка и отпис ненаплативих потраживања,
- квалитативно и квантитативно побољшање у структури запослених,
- дјеловањем Канцеларије омбудсмана постигнут је виши степен заштите и едукације потрошача и других корисника услуга осигурања,
- повећање нивоа транспарентности у пословању друштава за осигурање,
- јачање домаће актуарске професије.

За наставак позитивних кретања у сектору осигурања, од посебног значаја је креирање стабилног и стимулативног привредног амбијената, а посебно у погледу:

- стварање системских претпоставки за развој нових производа у области животног, пензијског и здравственог осигурања,
- усвајање порески стимулативнијег законодавства за производе осигурања, посебно за животно и пензијско осигурање,
- развој домаћег тржишта капитала емитовањем нових инструмената,
- јачање повјерења у финансијски сектор и развој културе осигурања,
- ефикаснијег рјешавања судских спорова.

Имајући у виду претходно наведено, приоритети Агенције у наредном периоду ће бити:

- појединачним надзорним мјерама стварати претпоставке за даље побољшање квантитативних и квалитативних показатеља успјешности пословања друштава за осигурање и посредника у осигурању,
- наставак започетог процеса уређења области осигурања од аутодоговорности,
- унапређивање пословних процеса у друштвима за осигурање, а посебно интерних контролних поступака, те развој интерних актуарских и ревизорских функција,

- јачање улоге друштава за осигурање, као институционалних инвеститора, на домаћем тржишту осигурања,
- унапређивање стандарда и праксе коопоративног управљања у друштвима за осигурање,
- развој нових облика заштите осигураника и корисника осигурања, као и едукације јавности,
- стручно усавршавање запослених у Агенцији и развој информационог система,
- развој и унапређење методологије надзора уз помоћ USAID и TWINNING (EU) пројеката.,
- развој и успостављање концепта надзора заснованог на превентивном и проактивном дјеловању,
- успостављање сарадње са супервизорима у осигурању из других земаља,
- активно учешће у раду Комитета за координацију финансијског сектора РС.

Надзорне активности треба да буду подржане регулаторним оквиром који је заснован на директивама ЕУ, као и Основним принципима осигурања (Insurance Core Principles) које је донијела Међународна асоцијација супервизора у осигурању. Координиране регулаторне и надзорне активности имају за циљ стварање функционалног, ефикасног, транспарентног и ликвидног тржишта осигурања, на коме је обезбијеђен висок степен заштите осигураника и трећих оштећених лица.